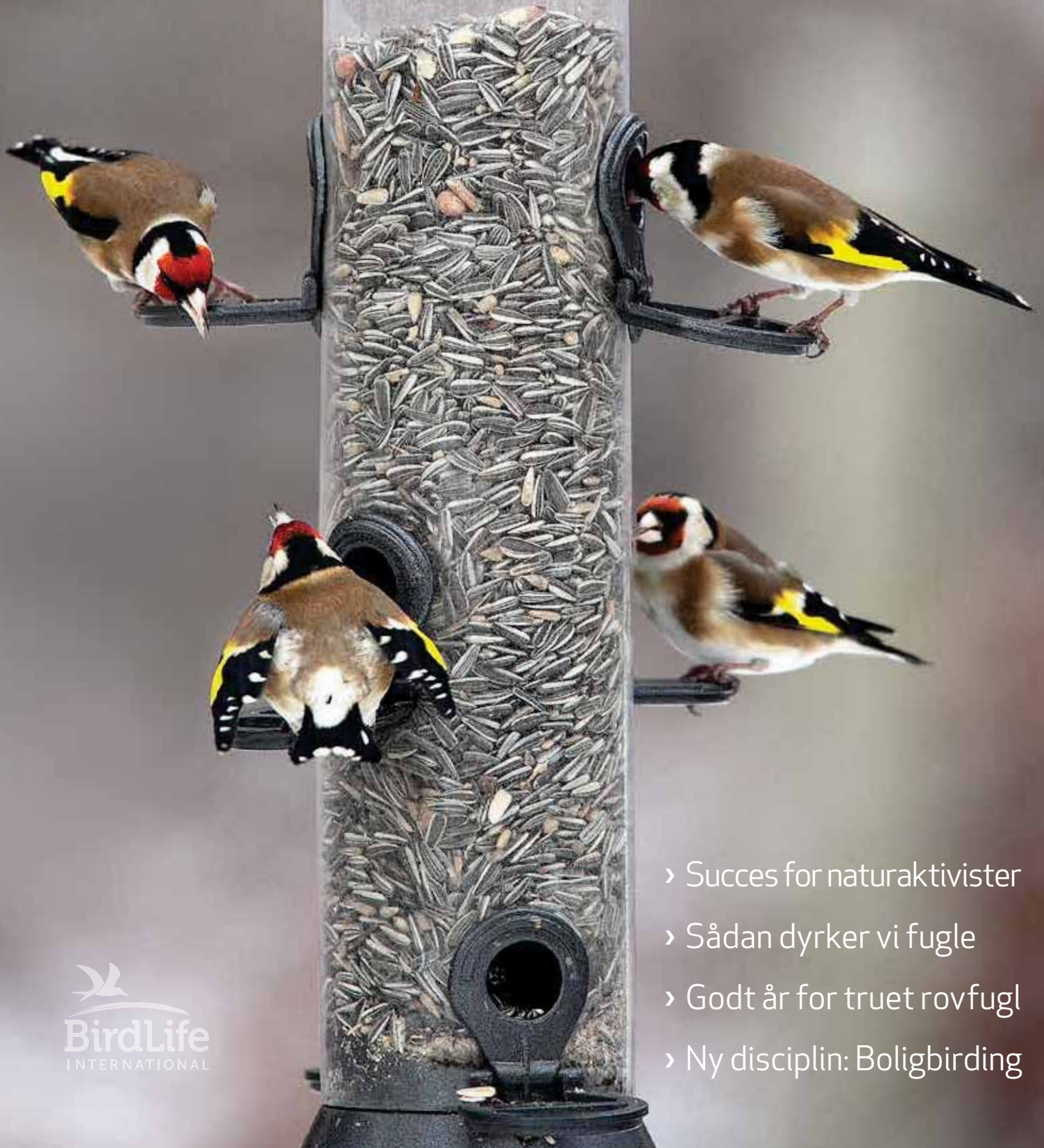

fugle & natur

4 | NOVEMBER | 2014

Dansk Ornitologisk Forening

- › Succes for naturaktivister
- › Sådan dyrker vi fugle
- › Godt år for truet rovfugl
- › Ny disciplin: Boligbirding

Egon Østergaard
Formand i DOF

Naturpolitik – hvad mener DOF?

Lige siden 1906, hvor foreningen blev stiftet, har vi arbejdet for at forbedre levevilkårene for fuglene, både her i landet og især i de seneste årtier også uden for landets grænser.

Dette arbejde udføres dygtigt af både hundredvis af engagerede medlemmer i lokalafdelinger og udvalg og af ansatte i Fuglenes Hus, der alle bruger tusindvis af timer på at kæmpe fuglenes sag i mange forskellige sammenhænge. Og det gøres så godt, at der bliver lyttet, når DOF argumenterer for store og små indsatser for fuglene og naturen. Og heldigvis har vi gennem de mange år oplevet, at der ofte er blevet lyttet hos de myndigheder, der står for forvaltningen af fuglene og deres levesteder.

Men hvad mener DOF så i 2014 om fuglenes og naturens tilstand? Det forsøger vi nu at give et samlet og opdateret svar på i en ny naturpolitik, der forventes vedtaget på DOF's repræsentantskabsmøde den 15.-16. november.

Der er gennem det seneste års tid blevet arbejdet hårdt på at kunne fremlægge et bud på, hvordan DOF vil sikre naturværdierne i en række landskabstyper, hvortil kommer, at vi forholder os til en række emner som klimatilpasning og forstyrrende rekreative aktiviteter.

DOF's nye naturpolitik giver ikke svar på alle spørgsmål i relation til natur og naturforvaltning, men her er i al fald hjælp at hente for mange af vores aktive i lokalafdelinger og andre fora, hvor man skal have en ide om, hvad DOF står for og arbejder hen i mod. Også for

andre, der ønsker at kende til foreningens politik, er der snart hjælp at hente på foreningens hjemmeside.

Naturpolitikken er på mange områder gennemsynet af Brandmandens Lov. Det vil sige en tilgang til naturforvaltning, der karakteriseres ved i prioriteret rækkefølge: at bevare endnu uskadt natur, at reducere den skadelige påvirkning af naturen, at genoprette og udvide delvist ødelagt natur og endelig at etablere nye naturområder i sammenhæng med eksisterende natur.

I den nye naturpolitik er der gammelkendte DOF-mærkesager, som stop for skovning i fuglenes yngletid og forbud mod gødskning og sprøjtning af naturområder beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Men der er også nye områder og emner, hvor DOF ikke tidligere har haft en formuleret politik. Fx mener vi, at biodiversitet i langt højere grad skal være styrende for forvaltningen af kommunale parker, og små levesteder for biodiversitet skal etableres og tænkes ind i byrummet.

På energiområdet har vi nu også en formuleret politik omkring placering af vindmøller for at undgå mulige konflikter med trækende og rastende fugle samt dyrkning af energiafgrøder som fx pil, poppel og elefantgræs på lavtliggende naturarealer.

Med vores allerede formulerede natursyn og en ny naturpolitik er DOF klar til at fortsætte og forstærke kampen for fuglene og naturen.

Egon Østergaard
Egon Østergaard, Formand DOF

Forside

En flok stillitser har indtaget foderautomaten med solsikkefrø. På side 10-11 i dette blad kan du læse om en ny disciplin blandt fuglekiggere: Boligbirding. Foto: Allan Gudio Nielsen.

Udgivet af

Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Denmark
Vesterbrogade 138-140 . 1620 København V
Tlf. 33 28 38 00 (mandag-torsdag 10-16, fredag 10-15)
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.): Helge Røjle Christensen, Pilgårdsvej 4,
7742 Vesløs, tlf. 97 99 32 77 (aften), e-post: fugleognatur@dof.dk

I redaktionen: Kommunikationschef Tine Stampe

Annoncer: Maya Schuster

Ture og Møder: Vicky Knudsen

Oplag: 17.000

ISSN: 01073729

Layout og tryk: Vivian Buch, www.graphicco.dk

Indhold

Naturaktivister på Malta	3
Dyrke fugle – på strandene	6
DOF køber mere klimaskov	9
Boligbirding i vinterhaven	10
Godt år for hedehegen	13
Ny driftsleder i Vejlerne	16
Vintertælling i Atlas III	19
Storke reagerer på klima	20
"Rookie" – fugle i børnehøjde	23
Pensionist – og ringmærker	27
Lokalsider – Ture og Møder	30 - 45

Af Helge Røjle Christensen

De kom, de så, de sejrede

Tre unge danske naturaktivister fra DOF og Natur og Ungdom rejste til Malta for at kæmpe mod krybskytteri. Dagen efter ankomsten besluttede den maltesiske regering at stoppe al jagt på Middelhavsøen.

De kom til Malta den 19. september, de tog ud for at beskytte trækfuglene over Middelhavet mod krybskytteri – og så besluttede regeringen på Malta at indføre et tre ugers stop for al jagt på øen. "Vi fik beskeden midt under en briefing, før vi skulle ud på en aktion i felten. Der blev råbt og skreget og klappet, som havde vi vundet en fodboldkamp", fortæller aktivisterne.

Det er selvfølgelig ikke bare fordi, at Mark, Mette og Birgitte fra Danmark kommer til Malta, at regeringen stopper jagten. Det kommer vi tilbage til. Men for Mette Lindorff Aagesen, Mark Emil Christensen og Birgitte Apel Jacobsen betød det, at deres uge som naturaktivister på Malta blev meget anderledes, end de på forhånd havde regnet med: "Det blev helt anderledes fredeligt. Vi hørte kun få skud, og vi kunne virkelig nyde fuglene", fortæller Birgitte.

"Vi skulle jo egentlig passe på fuglene, men til at begynde med tænkte jeg mere over at passe på mig selv. Der skete et overfald på nogle andre aktivister, da forbuddet mod jagt blev indført. Det var rimeligt rystende, men der skete ikke noget med os", siger Mark.

Aktivist nyder en fredelig aftenstund på Malta uden lyden af skud fra krybskytter.
Øverst: De tre aktivister i flyet på vej til Malta og trækkende hvepsevåge.
Foto: Mark Emil Christensen, Mette Lindorff Aagesen og John Larsen.

En skamskudt silkehejre før jagtforbuddet blev indført. Fuglen blev aflivet hos en dyrlæge.
Foto: Kim Skelmose.

Ved overfaldet angreb en gruppe på 30 vrede jægere en mindre gruppe maltesiske feltornitologer. To ornitologer blev såret af slag og stenkast, og en tredje fik frarøvet sit kamera. Efter overfaldet fik BirdLife Malta mange henvendelser fra maltesere, som tog afstand fra krybskytteriet og meldte sig ind i foreningen.

Smidt væk fra posten

Selve arbejdet på Raptor Camp Malta foregår ved, at aktivisterne både morgen

og aften kører rundt i små hold, der overvåger jagten fra strategisk valgte udkigsposter. Alle skud, fældefangst, andre jagtaktiviteter og dræbte fugle noteres omhyggeligt ned for at blive brugt som dokumentation for ulovlighederne. "Vi kørte i hold med forskellige nationaliteter. Jeg var en aften ude med et hold med englændere og maltesere, hvor vi blev smidt væk fra vores post af en vred lods-ejer, som også var jæger. Vores engelske teamleder Bob tog snakken med jægeren,

vi flyttede os stille og roligt, og så blev det hele dysset ned igen", fortæller Mette. Takket være jagtforbuddet var det altså kun få ulovligheder, som de danske aktivister fik noteret under opholdet. Men arbejdet fortsatte efter det faste program, også for at virke forebyggende mod overtrædelser af forbuddet.

Begejstring for fuglene

"Det var rigtigt spændende at kunne nyde de store fugleflokke i fred og ro. Jeg har ikke kigget så meget på fugle derhjemme, så det var nyt for mig at se så mange trækkende rovfugle som hvepsevåger, rørhøge og falke. En dag havde vi en flok på 130 fiskehejrer, der rastede på klippekysten", fortæller Birgitte. "Og vi så mange biædere. Op til 70 i én flok. Det var noget af det flotteste på turen, men flere dage gik fugletrækket så højt, at det var svært at få øje på fuglene", siger Mark. Alle de tre unge aktivister fra DOF og Natur og Ungdom giver udtryk for, at de har fået mod på at prøve det igen. "Det bedste var, at være sammen med mennesker fra andre lande om samme sag og mærke deres engagement. De var jo ellers vilde af begejstring for fuglene, og det lærte os meget", siger Mette.

Taktik fra regeringen

Det var som nævnt næppe udsigten til konfrontation med netop de tre danske naturaktivister, som fik den maltesiske

Biæderen var en af de smukke fugle, som aktivisterne kunne nyde i fred og ro under opholdet på Malta – i flokke på op til 70 fugle. Biæderen her er fotograferet af Allan Gudio Nielsen.

regering til at indføre det overraskende jagtforbud. Forud var gået en periode med mange ulovligheder og meget medieomtale på Middelhavsøen: "Konkret var det et drab på hvide storke, som udløste forbuddet. Men der har helt sikkert også været taktik i det

fra regeringens side, for EU ser meget kritisk på jagten og forbuddet faldt sammen med, at den ny maltesiske miljøkommissær skulle godkendes i Europaparlamentet, siger Kim Skelmosen fra DOF, som også var med på Raptor Camp i år. DOF var i det hele taget

stærkt repræsenteret på årets lejr. Udover de tre aktivister udsendt sammen med Natur og Ungdom, så var der Kim Skelmosen og Ole Friis Larsen, begge mangeårige aktivister på Malta og begge medlemmer af DOF's hovedbestyrelse.

"Arrangørerne fra BirdLife Malta var virkelig glade for aktivisters arbejde. Vi fik mange positive bemærkninger for initiativet", fortæller Kim.

Men kampen mod den ulovlige jagt på Malta og andre steder i Middelhavsområdet fortsætter.

"Det var trods alt kun et tre ugers forbud. Men vi kan håbe på, at det skaber præcedens. Nu har regeringen vist, at den kan og tør gribe ind, hvis jagten går for vidt", siger Kim Skelmosen.

Og så skal vi da også lige høre, hvad det værste ved opholdet var for aktivisterne: "Det var at skulle hjem igen", lyder det prompte fra Mette.

Mette Lindorff Aagesen, Birgitte Apel Jacobsen og Kim Skelmosen på en udkigspost. Foto: BirdLife Malta.

Kvæget er helt afgørende for at sikre åbne enge og strandenge i Fugleværnsfondens kystnære reservater. Det sker oftest med hårdføre kødkvægsracer som galloway, hereford eller angus. Her er det to friske nysgerrige kvier af sortbroget dansk malkerace fra overvintringsparadiset for lysbuget knortegæs på Agerø.
Foto: Allan Gudio Nielsen.

Sådan "dyrker" vi fugle – på strandengene

Tekst: Søren Ring

Ny serie fra Fugleværnsfondens Søren Ring om fuglerigtig pleje og naturforvaltning i forskellige naturtyper. I denne første artikel beskrives det, hvordan Fugleværnsfonden søger at skabe de bedste muligheder for strandengenes vade- og engfugle på de kystnære reservater.

Danmark er der ca. 407.000 ha naturarealer, som formelt er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det svarer til ca. 9,5% af landarealet. Det er enge, moser, heder, søer, strandenge og overdrev. Heraf er ca. 44.000 ha saltvandspåvirkede strandenge.

Fugleværnsfonden forvalter strandenge i otte af vore 21 reservater. Fra Agerø, Bøvling Klit og Stormengene på Rømø i vest over Bøjden Nor, Tryggelev og Salme Nor til Saksfjed-Hyllekrog, Nivå Enge og Nyord Strandenge i øst. I århundreder har de lysåbne naturtyper været udnyttet med især græsning, høslæt og rørskår. Det er afgørende for strandengene og deres rige liv, at de holdes med åben og lav vegetation, hvis vade- og engfugle fortsat skal kunne finde føde, yngle og kunne opleves.

Eng er agers moder sagde man i gamle dage. Vi hentede næringsstoffer fra bl.a.

enge og strandenge hjem til agerjordene nærmere gårdene fra især det vigtige høslæt til vinterfoderet og igennem husdyrene. I dag er der næsten ingen kvægholdere, som finder det rentabelt at have kvæget gående ude og slet ikke langt ude på strandengene. Der er for langt derud, det er besværligt og udbyttestet er for lille, syntes de fleste kvægholdere at mene.

Tilgroning den største trussel

Den største trussel for de åbne lave strandenge er derfor tilgroning på grund af manglende græsning. Igennem de seneste årtier er tilgroningen også taget yderligere til pga. gødning fra luften, der kommer fra det industrielle husdyrbrug og fra transport, energiproduktion og industri.

Heldigvis findes der dog stadig kvægholdere, som vil have deres dyr på græs i naturen. En af dem er Jens Larsen fra Bi-

mosegård i Falsled på Sydfoyn, der har kvæg og tidvist heste i Bøjden Nor reservatet:

"Det er min interesse i naturen, der gør det. Jeg får så også noget bedre kød, når kvæget græsser ude på jeres naturarealer. De får simpelthen en mere varieret kost, grundet de flere forskellige plantearter. Min dyrlæge fortæller, at det er bedre for dyrene, fordi de får længere tyggetid med den grovere kost ude ved Bøjden Nor. For mange af mine kunder er det dyrevelfærd, der vejer tungest, men også den bedre smag og nærheden til mig som producent er vigtig", siger Jens Larsen.

Igennem århundreder har vi udnyttet strandenge og enge og sikret en lav og varieret vegetation. Det er formentlig en delvis efterligning af dele af forne tiders landskaber, som blev holdt åbne af store pattedyr som urokse, europæisk bison, vildheste, vildsvin og hjortevildt sammen

Stor kobbersneppe er efterhånden såre sjælden hos Fugleværnsfonden som ynglefugle. Vi har 2-5 par på Nyord og forekomsten er i svag bedring her. Men et langvarigt nedbrud på rævespærren til Nyord har i 2014 resulteret i, at en del ræve er kommet til øen. Derfor har denne ynglesæson været kritisk for både stor kobbersneppe og brushane, som er nogle af vore mest fåtallige ynglefugle. Foto: Allan Gudio Nielsen.

med græssende fuglearter som gæs i årtusinderne før arilds tid. Så vores "naturpleje" er nok også en efterligning af en del af fortidens åbne afgræssede landskaber – om end lidt fattigere og mere tæmmet.

Fri for ræven

Strandengenes store åbne områder sikrer, at rovdyr som ræven kan opdages i god tid af de jordrugende ynglefugle, og at fx kra-

ger ikke har udkigsposter at spotte reder fra. Mange af de vade- og engfuglerigeste lokaliteter ligger på øer, holme og halvøer, som har været og sine steder fortsat holdes rævefri. Rævene har en stor betydning for ynglesuccessen og antallet af jordrugende vade- og engfugle. Nogle af arterne som vibe, rødben og stor kobbersneppe men også mågefugle og terner deltager ofte sammen i forsvaret mod indkommende

ræve på fourageringstogter – men det kræver, at de er mange nok for at lykkes med at mobbe ræven ud af området. Rævens betydning for vade- og engfuglene er markant. Det viser undersøgelser både fra Amager og fra Tøndermarsken. Og et helt nyt eksempel fra Nyord: I år har der været et langvarigt nedbrud på rævespærren over broen mellem Møn og Nyord. Derfor har der været hele 9-10 ræve på Nyord i år, og det

Det er meget få steder i Danmark, at man praktiserer samgræsning med hele tre store 'græssere'. Men i en storfold på 90 ha i en del af Saksfjed Inddæmningen græsser dåhjorte, vildheste (exmoor ponyer) og tamkvæg side om side hos Fugleværnsfonden. Det resulterer i en god og varieret afgræsning, som tilmed medvirker til at begrænse problemarter som lysesiv og opvækst af træer og buske. Foto: Søren Ring.

har selv sagt (udover den atypisk tørre forsommer) resulteret i meget lav ynglesucces for de jordrugende fugle på øen. Jægerne på Nyord, som vi samarbejder med, arbejder på at få gjort øen Nyord rævefri igen. Men det er en stadig udfordring, da rævene genindvandrer over broen fra Møn, typisk i rolletiden i januar-februar. Det er desværre situationen på mange af vore småøer, som er blevet brofaste.

Hvor svært kan det være?

Mange tænker måske, hvor svært kan det lige være at "dyrke" vade- og engfugle? Man lukker vel bare nogle køer ud. Men Fugleværnsfonden bruger en hel del ressourcer på at sikre, at vores vade- og engfuglelokaliteter består og forbedres. Det arbejde indebærer etablering, opretholdelse og udvidelse af græsningsfaciliteter. Det vil sige en stadig vedligeholdelse og udskiftning af hegn, led, fangfolde, god placering af drikkevand til kvæget mm. Dette skal være på plads, før der kan indgås aftaler med de få villige kvægholdere. Den løbende regulering af græsningstryk og en god foldstyring er også væsentlig. Ofte er det et problem at få kvægholdere til at græsse lige så hårdt og længe, at det både opfylder vade- og engfuglenes behov for en lav vegetation. Hvor kvægafgræsningen af forskellige årsager ikke har været tilstrækkelig eller ikke er mulig, får vi af ren nødvendighed udført maskinel høslæt. Sine steder sker det noget sjovere og bedre ved

at vores frivillige tager manuel høslæt med le og med fjernelse af det afslåede. Dette sikrer floraen, sikrer en lav vegetation, en udpining af arealerne og modvirker lidt af den stadige kvælstofgødning fra luften. Samtidigt skal behovet for tilstrækkelig god afgræsning og lav vegetation afvejes imod, at vi ikke ønsker at få kvæget ud på engene for tidligt. I så fald risikerer vi, at kvæget træder for mange reder og æg i stykker. Derfor må vi have flere folde og aftale med kvægholderne, hvornår der skal skiftes imellem foldene. Foldstyringen er i dag yderligere vigtig, fordi kvæget skal tilstrækkelig tidligt ud i yderzonen af strandengene for at sikre at tagrør, der tidligere blev holdt i ave ved rørskeer, også afgræsses. Kvæg ynder ikke at gnaske i de stive kiselfyldte tagrør, så kvæget skal tvinges ud i strandørsumpen tidligt. På den måde kan der holdes et åbent blåt bånd imellem kysten og selve strandengen af hensyn til ungeføringen af vade- og engfugleungerne. Det gør vi fx på Nyord ved udbinding allerede tidligt i maj i yderfolde. Det sker i kombination med frivilliges store hjælp med forårsopsætning og efterårsnedtagning af kilometervis af strandhegn og placering af drikkevandskar helt ude i kystzonen, så kvæget også nødes derud i længere tid, og dermed også græsser mere på tagrørene. Imens får vade- og engfuglene fred i inderfolde indtil midt i juni.

EU-støtte og frivillig hjælp

De fleste af Fugleværnsfondens enge og strandenge er berettiget til dele af den ret komplekse landbrugsstøtte fra EU. Løbende sikrer vi, at vi får søgt rigtigt og anmeldt i alle de rigtige kategorier. Siden kontrollerer vi, og nu og da får vi udført ekstra indgreb for at sikre, at vi overholder alle regler. F.eks. har vi over årene skulle sikre, at vi på mange arealer har tæt lavt plantedække, som er præget af afgræsning uden delområder på over 100 kvadratmeter med en vegetation på over 40 cm i højden pr. 31. august! Med landbrugsstøtten får Fugleværnsfonden en del af de midler ind, der skal dække omkostningerne ved de mange driftsopgaver. Men det ville ikke kunne gå, uden den støtte Fugleværnsfonden også får ind fra frivillige gavebidrag, betænkninger ved arv og fra større fonde. Det ville slet ikke gå uden den vigtige naturplejindsats, som Fugleværnsfondens ca. 220 frivillige, hovedsagligt DOF'ere i øvrigt, udfører i reservaterne. Vi får en god pejling på, om vores drift og tiltag virker til gavn for fuglene igennem de observationer, der kommer ind i DOF-basen fra bl.a. DOF's medlemmer. Tak for det – og kom gerne med mere støtte og flere observationer.

Søren Ring er biolog i Fugleværnsfonden og står for naturforvaltning og overvågning på fondens reservater. I kommende numre af Fugle og Natur fortsætter han serien om at "dyrke" fugle i forskellige naturtyper.

"Klyt-klyt" siger skomagerfuglen, når man kommer tæt på. Klyden skal have det rævefrit og gerne loer, lavt vand, og meget gerne småholme. Fugleværnsfondens forvaltning af strandengene skal også hjælpe arter som rødben, stor og lille præstekrave, dobbeltbekkasin, spidsand, knarand, skeand, engpiber og gul vipstjert. Foto: Allan Gudio Nielsen.

Buenaventura-området har 543 ynglende fuglearter og er tæt på at være global top-scorer for endemisme, dvs. forekomst af arter med meget begrænset udbredelse. DOF's Klimafond har været med til at sikre, at store fældede områder nu er ved at gro til med skov igen. Foto: Marco Galvez. Gyldebuget eremit, Tawny-bellied Hermit, er en af de smukke kolibrier i området. Foto: Niels Poul Dreyer.

Af Hans Meltofte og Jon Fjeldså

Vær med til at købe klimaskov

Genvækst af ødelagt regnskov modvirker klimaændringerne

Der er ikke meget, der tyder på, at verdens ledere formår at sætte effektivt ind over for de klimaændringer, som vi jævnligt ser resultaterne af rundt om i verden. Ingen kan sige, om stormene Allan og Bodil sidste år eller skybruddene de senere år var forårsaget af et ændret klima, men der er en direkte sammenhæng mellem atmosfærens energiindhold i form af højere temperaturer og hyppigheden og styrken af sådanne begivenheder. Også dyr og planter reagerer. På globalt plan flytter arternes nord- og sydgrænser i gennemsnit 1,7 km væk fra Ækvator om året, og her i landet kan vi glæde os over nye ynglefugle som sølvhejre, styteløber, biæder og blåhals, mens arter som stor skallesluger, hejle, tinksmed og engryle kan få endnu større problemer med at opretholde danske ynglebestande i fremtiden. Desværre virker en stor del af de tiltag, som verdenssamfundet har iværksat, direkte modsat hensigten. Værst er dyrkningen af palmeolie og soja, som – direkte eller indirekte – medfører rydning

af store arealer med tropeskov og andre naturtyper, hvilket ikke alene medfører ødelæggelse af disse naturområder, men også udslip af så store mængder CO₂, at klimaregnskabet går i minus i mange år frem. Vores egen dyrkning af majs mv. som energiafgrøder er ikke meget bedre. Hvad skal vi så gribe og gøre i ud over at bidrage til, at verdenssamfundet vågner op? Noget af det mest effektive, der kan gøres, er at lade ødelagt skov gro til igen. Ikke alene optager det mange ton CO₂ fra atmosfæren, det styrker også naturens modstandskraft over for klimaændringerne, og det gavner det lokale miljø, herunder vandforsyningen til lavereliggende områder. Det er det, DOF har gjort de sidste 6 år, hvor vi sammenlagt har opkøbt 100 ha degraderet tågeskov i det sydlige Ecuador, som er et af de rigeste fugleområder i verden, hvad angår arter, der ikke findes andre steder på Jorden. Sammenlignet med danske priser for den billigste landbrugsjord har vi fået mere end 18 gange så meget for pengene og med et CO₂-optag pr. investeret krone, som overgår alt, hvad

vi har fået tilbudt andre steder. Optaget er fem ton pr. ha pr. år, hvilket betyder, at vi har kompenseret vores CO₂-udslip på blot otte år. Resten er rent 'overskud'. Hertil kommer betydelige midler fra DOF Travel-fonden, så DOF indtil nu har ydet et tilskud på mere end 1 mio. til Fundación Jocotocos opkøb i dette område. Vi vil derfor stærkt opfordre til, at man bidrager til DOF's klimafond og dermed kompenserer for vi danskeres høje CO₂-udslip ikke alene i form af flyrejser, men mindst ligeså vigtigt i form af bilkørsel, boligopvarmning og elforbrug. Du kan Google "Nu kan du kompensere dit CO₂-udslip ved skovrejsning" for at se taksterne på DOF's hjemmeside samt reglerne for skattefradrag, hvis du fx vil kompensere dit udslip for 2014 inden den 31. december. Beløbet indbetales på klimafondens konto reg. nr. 4180, konto nr. 4180337377.

Hans Meltofte er medlem af hovedbestyrelsen og formand for Naturpolitisk Udvalg. Jon Fjeldså er formand for Internationalt Udvalg i DOF.

Boligbirding

– find flest fuglearter i vinterhaven

Solsort lige midt i herlighederne. Danmarks mest almindelige fugl lagde sig fra starten i spidsen i antal indtastninger under Boligbirding. Foto: Lena Ørskov.

Af Helge Røjle Christensen

Vi er birdere, og vi tager ud for at birde. Det engelske sprog går sin sejrsgang, også blandt fuglefolk. Vi har Microbirding, Kommunebirding og nu også Boligbirding, takket være DOF's lokalafdeling i Vestsjælland. "Det går i al sin enkelthed ud på at se så mange fuglearter som muligt hjemme fra boligen i perioden fra 1. januar til 15. marts", fortæller Carl Johan Corneliussen fra DOF Vestsjælland, som har taget initiativet til konkurrencen.

"Det er også ok med fugle set fra haven, gårdspladsen eller altanen. Man må bruge både kikkert og teleskop, og der må gerne fodres", tilføjer han.

Lokalafdelingen i Vestsjælland havde premiere på Boligbirding her i 2014. Det blev en stor succes med 36 tilmeldte og 28 aktive indtastere. Alle observationer skal nemlig indtastes i DOFbasen, så de kommer DOF til gode. Det medførte, at DOF Vestsjælland blev den lokalafdeling med flest indtastninger i DOFbasen i

Vær med i boligbirding

Hvis der er andre lokalafdelinger, som har fået lyst til at starte en lokal Boligbirding i den kommende vinter, så er man velkommen til at indhente oplysninger om konkurrencen hos Carl Johan Corneliussen på 26152127 eller cjcorneliussen@gmail.com

Når man fodrer småfugle, så fodrer man også indirekte spurvehøgen. Sådan er naturen. Foto: Allan Gudio Nielsen.

perioden fra 1. januar til 15. marts i år. I alt blev der registreret 7220 observationer under premieren på Boligbirding. "Tanken var at dele interessen for fugle med andre i Vestsjælland og samtidig lade det være en konkurrence, så der kunne være lidt spænding. Nu håber vi, at andre lokalafdelinger vil tage ideen op, så vi kan få flere med i 2015. På den måde kan lokalafdelingerne også konkurrere indbyrdes, så der både kan være en lokal vinder i den enkelte afdeling og en vinder på landsplan, siger Carl Johan Corneliussen.

Ugerapporter skaber spirit

Reglerne for indtastning under boligbirding er tilrettelagt sådan, at der kan søges løbende på resultaterne. Derfor kunne Carl Johan Corneliussen skrive opdateringer cirka hver fjortende dag på DOF Vestsjællands hjemmeside, så deltagerne og andre interesserede kunne følge med i konkurrencen. "Det var også for at skabe lidt spirit omkring projektet", siger han. Og det lykkedes altså. Her er udpluk fra Carl Johan Corneliussens ugerapporter:

Boligbirding uge 2: "Landets mest almindelige fugl, solsort, som førhen var en sky skovfugl, holder en god føring med 84 indtastninger. En ellers gammel kending

omkring menneskenes bolig som gråspurv er skubbet ned i rækken med kun 27 indtastninger..."

Boligbirding uge 4: "Når man fodrer småfuglene i haven om vinteren, er der også en anden, man indirekte fodrer. Det er vinterhavens rovfugl, nemlig spurvehøgen. I vores egen have er den der pludselig som en grå pil gennem luften rundt om dronningebusken og ned mod fodergyngen i det lille æbletræ. Det kan ske flere gange om dagen, for det er ikke ofte, at den har heldet med sig..."

Boligbirding uge 10: "Afslutningen nærmer sig. Deciderede sjældenheder har ikke lagt vejen forbi, men nogle af de fugle, der for ikke så forfærdeligt mange år siden var

sjældenheder, er i dag blot bemærkelsesværdige og er set i Boligbirding. En af dem er Ravn. Den var på bedstemors tid så godt som udryddet i Danmark, men nu yngler den her igen. Den er set ved Sorø Sø flere gange og i området nord for Tissø samt ved Englandshuse ud til Isefjorden..."

Og vinderen er...

Vinderen af den vestsjællandske premiere på Boligbirding blev i øvrigt Peter Torp fra Englandshuse med 47 arter. Præmien var en lækker stærekasse i lærketræ fra Naturbutikken. På de følgende pladser kom Mogens Johansson med 41 arter og Knud-Erik Andersen med 39.

Stillitsen – farver på foderbrættet!
Foto: Erik Biering.

Fuglene tættere på

Hver gang du handler i Naturbutikken, støtter du vores arbejde.
Hele overskuddet fra butikkens salg går ubeskåret til beskyttelsen af de
vilde fugle og naturen.

Tak for din støtte!

Succesfuld sommer for de danske hedehege

De sidste danske hedehege forlod landet i starten af september og befinder sig nu et sted i det vestlige Afrika syd for Sahara. Mens vi venter på, at de kommer retur, kan vi se tilbage på den bedste ynglesæson i mange år for Danmarks hedehege.

Ynglesæsonen 2014 var den mest succesfulde for de danske hedehege i mange år. Op til 32 par ynglede i den sydvestlige del af Danmark, og et rekordhøjt antal unger fløj fra de mange reder. Allerede i maj måned blev usædvanligt mange hedehege observeret omkring yngleområderne, og dagene i felten var travle og gode. Alligevel lod optimismen sig begrænse lidt, idet flere af de stedfaste hedehege pludselig forsvandt eller holdt op med at vise tegn på yngleaktivitet. Bekymringerne forsvandt dog heldigvis igen, og i løbet af sæsonen lykkedes det hedehegene at få hele 60 unger på vingerne – over tre gange så mange som i 2013. Seks af yngleparrene slog sig ned i et helt nyt yngleområde nær Toftlund, hvor det lykkedes for flere af parrene at få unger på vingerne.

Det bliver meget spændende at se, om der også vil yngle hedehege i dette område i 2015, og vi kan selvfølgelig kun håbe, at resultaterne af den gode sæson vil smitte af på ynglebestandens størrelse i de kommende år.

Uvurderligt samarbejde

Som altid har både vi og hedehegene haft grund til at være taknemmelige for det gode samarbejde, som vi har med de lokale lodsejere. Mindst syv af årets ynglepar blev opdaget af landmænd, som var på arbejde i de marker, hvor hedehegene havde placeret deres reder.

I flere tilfælde var det kun få meter, der adskilte de dunede unger fra høstma-

Hedehegen Asbjørn blev mærket med en GPS-logger i juni. Han fik to unger på vingerne. Foto: Raymond Klaassen, Dutch Montagu's Harrier Foundation.

skinerne, og mindst ni unger ville være omkommet, hvis ikke de opmærksomme landmænd havde fået øje på dem og derefter ladet Michael Clausen, DOF's feltmedarbejder, indhegne rederne. På den måde undgås det, at en sulten ræv finder reden og æder de æg eller unger, som har overlevet høstarbejdet i den omkringliggende mark. DOF's samarbejde med lodsejerne er ganske enkelt uvurderligt for de danske hedehege.

Slut med vildtstriber

Sommeren 2014 var indtil videre den sidste sæson med vildtstriber. DOF's projekt

Drengen Asbjørn slipper hedehegen Asbjørn fri. Til venstre Iben Hove Sørensen fra DOF og til højre Almut Schlaich fra Dutch Montagu's Harrier Foundation. Foto: Raymond Klaassen.

med etablering af vildtstriber i hedehegens kerneområde samt overvågning af områdets mus og fugle (hedehegens byttedyr) har kørt siden 2012, og der skal nu foretages en grundig bearbejdning af de indsamlede data.

Det står allerede klart, at musefangsten i 2014 var markant bedre end i de foregående to år, og det er sandsynligt, at det høje antal mus har hjulpet den sjældne rovfugl med at få det rekordhøje antal unger på vingerne.

Vi har indsamlet gylp fra de ynglende hedehege i en årrække nu, og forhåbentlig vil en undersøgelse af disse bytterester vise, om fuglenes menu har set anderledes

DOF's feltmedarbejder Michael Clausen med en af de rekordmange hedehegeunger i sommeren 2014. Reden er hegnet ind. Foto: Svenja Meyer.

ud i år, hvor der har været særligt mange mus i området.

Hedehege med GPS-loggere

Hedehegen Asbjørn, som - helt usædvanligt - havde placeret sin rede midt i en beplantning med energipil, blev i juni forsynet med en GPS-logger. Han fik to unger på vingerne og var blandt de sidste ynglefugle, der var at finde i området mellem Skærbæk og Tønder, hvor størstedelen af den danske ynglebestand fortsat holder til. Nu må vi spændt vente på at se, om han vender tilbage i 2015.

Ud over Asbjørn blev også hedehegen Bjarke, som yngede på Ballum Forland, forsynet med en GPS-logger. Dermed har vi i alt haft tre aktive hanner med GPS-

loggere i området denne sæson, idet hannen Flemming, som vi har fulgt siden 2012, også slog sig ned på sin vante yngleplads lige nord for Ballum.

Det var meget spændende at følge de tre hanner, som heldigvis alle havde held med at få unger på vingerne, og kortet side 15 viser tydeligt, at hannernes foretrukne fourageringsområder næsten ikke overlapper. Det skal dog nævnes, at to andre par yngede nær Asbjørns rede, og at disse to hanners territorier sandsynligvis har haft et vist overlap med både Asbjørns og Flemmings.

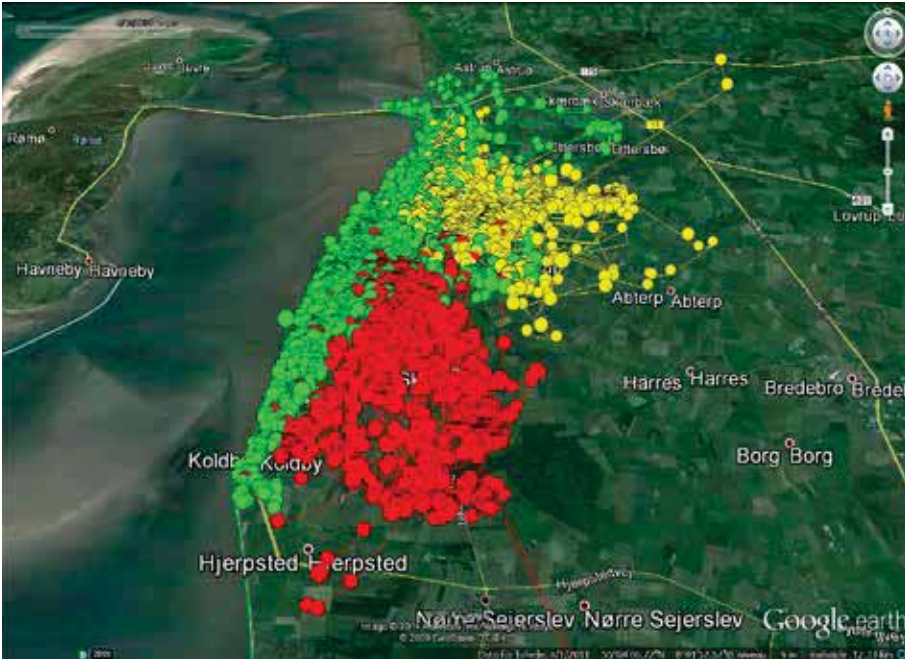
Vi har i løbet af sommeren også haft kontakt med de to GPS-fugle Ellen og Peder, som begge blev ringmærket og fik loggere på i 2013. Desværre har ingen af

dem opholdt sig i nærheden af antennesystemet længe nok til at afsløre hverken deres yngleplads eller deres overvintringsområde. I det mindste er vi dog sikre på, at de fortsat er i live.

Krydser fingre hele vinteren

Der bliver desværre ikke mulighed for at følge danske hedehege under trækket og i overvintringsområdet denne vinter. Data fra GPS-loggerne indsamles kun, når fuglene flyver forbi et opsat antennesystem, som etableres ved Ballum hvert forår, hvorimod vi kunne holde kontakt med satellitsenderne året rundt. I øjeblikket har vi dog ingen fugle med satellitsendere på. Sidste vinter døde hedehegen Mathilde, som vi har fulgt ved hjælp af en satellitsender

Her ses et kort over de tre GPS-hanners færden i den første halvdel af august 2014. Det ses tydeligt, at Flemming (rød), Bjarke (grøn) og Asbjørn (gul) udnytter forskellige områder til deres fødesøgning.

siden 2009, og i august 2014 mistede vi så forbindelsen til den sidste 'danske' satellitfugl, Lea, som på tre år har ynglet i tre forskellige lande. I 2012 yngede hun i Danmark, i 2013 i Tyskland og i 2014 slog hun sig ned i Holland. Nu er hun formodentlig omkommet.

I alt 10 danske hedehege har haft satellitsendere på siden 2008, og de har givet os store mængder ny viden om hedehegenes

træk og overvintring, som du kan læse mere om på www.pandion.dof.dk. På Pandion kan du også se en video fra årets GPS-mærkning af Asbjørn og Bjarke samt læse mere om hedehegenes ynglesæson i årets rapport fra Projekt Hedeheg.

Iben Hove Sørensen er biolog i DOF

Vildtstribe mellem to marker. Foto: Svenja Meyer.

KORT NYT

Godt og dårligt nyt om gribbe

Færre gribbe dør på grund af dyremedicinen diclofenac i Indien. Et nyt studie viser, at antallet af dræbte gribbe er faldet med mere end en tredjedel, siden medicinen blev forbudt i Indien i 2006.

Tre gribbearter i Sydasiens har været tæt på udryddelse på grund af forgiftninger med diclofenac, som var en vidt udbredt medicin til behandling af syge husdyr. Gribbene døde hurtigt, når de spiste af de døde husdyr. For den asiatiske hvidrygget grib var tilbagegangen på mere end 99,9 procent på bare 15 år. Men bestandene viser nu de første tegn på fremgang efter at diclofenac er blevet forbudt i Indien, Pakistan, Nepal og Bangladesh.

Til gengæld er der nye problemer med samme medicin i både Afrika og Europa. På trods af katastrofen i Sydasiens, så er diclofenac blevet godkendt til brug til husdyr i både Spanien og Italien. Derfor har BirdLife International nu startet en kampagne for at få EU til at indføre et forbud i hele Europa mod diclofenac og lignende medikintyper, som kan være giftige for gribbe.

Du kan støtte gribbekampagnen Stop Vulture Poisoning NOW og læse flere internationale fuglenyheder ved at klikke ind på www.birdlife.org

I Projekt Hedeheg indgår Naturstyrelsen Vadehavet, Sønderjysk Landboforening samt Aabenraa, Esbjerg & Tønder Kommuner. Arbejdet med hedehegen støttes desuden af Villum Fonden, Dyrenes Beskyttelse og Naturstyrelsens jagttegnsmidler.

Vagtskifte i Vejlernes våde vildmark

Tekst og foto: Jan Skriver

Niels Dahlin Lisborg – ny driftsleder i landets vigtigste yngleområde for vandfugle.

Naturforvalter Niels Dahlin Lisborg har haft Tipperne og Skjern Ådalen som arbejdsplads, så han kender engrylens, kobbersneppens og skestorkens krav til livet og naturplejens nødvendighed. Nu skal han bane vejen for en fortsat rigdom af fugle i Vejlerne, Sumpfuglenes Forjættede Land.

Grøblerender. Få en udlænding til at udtale ordet, og det går grumme galt. Men i munden på Niels Dahlin Lisborg ligger ordet solidt og lige ud ad vandvejen, og det kan blive et af kodeordene for hans kommende virke i Vejlerne, fuglereservatet i Hannæs mellem Limfjorden og Vesterhavet.

Den 43-årige Niels Dahlin Lisborg er Vejlernes nye driftsleder, der skal stå for den praktiske del af den vitale naturpleje i et af Nordeuropas vigtigste fugleområder. Naturplejen sker for enden af en driftsplan, hvis overordnede rammer er lagt i samråd med Vejlernes Naturråd, hvor blandt andre formanden for Dansk Ornitologisk Forening (DOF) har en plads.

Den ny driftsleder mener, at flere grøblerender og en bedre struktur med lavninger og mere variation på større engarealer vil kunne rede op til voksende bestande af ynglende engryler og store kobbersnepper. "Bygholm-engen, der er vidt berømt for sin fuglerigdom, huser en fantastisk struktur med kilometervis af grøblerender og grøfter suppleret med pander og loer, der

Rørdrummen er Vejlernes karakterfugl nummer 1. I gode år yngler over 100 par i de vidtstrakte rørskov.

giver engfuglene optimale levevilkår. De mange render skaber et mikroklima med en stor mangfoldighed af liv og et mylder af insekter. Men i De vestlige Vejler er engen langt mere ensartet som et billardbord af et græstæppe. Her er engfladen næsten uden grøblerender og et netværk af små

Bygholm-engen fra oven, hvor man tydeligt ser de mange grøblerender og grøfter.

Engrylen har sin største danske yngleplads på Bygholm-engen.

kanaler. Og her er forbavsende få ynglefugle”, siger Niels Dahlin Lisborg, der tror, at et forgrenet system af grøblerender vil kunne forbedre levevilkårene for fuglene på eksempelvis Arup og Vesløs Vejle.

Forsøg med grøblerender

”Vejlernes Naturråd og naturmyndighederne skal naturligvis tages i ed, for man ændrer ikke uden videre praksis i et beskyttet reservat som Vejlerne. Man kunne etablere mindre forsøgsområder, hvor man etablerer grøblerender eller kanaler i det små. Når man så kan påvise, at den øgede variation giver væsentligt flere ynglefugle, kan man udvide strategien til stor skala. Vejlerne rummer nogle af Danmarks største engflader, der huser landets allerstørste bestande af en række arter af ynglende engfugle. Det er værd at gøre en indsats for at gøre engene endnu bedre”, siger Niels Dahlin Lisborg.

Vejlernes nye driftsleder er skovfogeduddannet naturforvalter, men han er også uddannet formidler med ret til at bære uglen, naturvejledernes symbol. Lige gyldigt hvilken kasket, han har på, er naturens rigdom og velbefindende omdrejningspunktet, og han vil gerne fortælle et bredt publikum om mangfoldigheden og magien under hjemlige himmelstrøg. ”Jeg håber at kunne ”brande” Vejlerne, så flere mennesker forbinder området med rige og unikke oplevelser, som de kan få ved at dreje lidt væk fra hovedvejen. Historien kan handle om traneflokkenes trompeteren, rørdrummens brølen fra Nordeuropas største rørskov eller strandtudsens kvækkekoncert en forårsaften. Den kan også tage udgangspunkt i kulturhistoriske mindesmærker fra dengang englænderne i 1800-tallet ville dræne og inddæmme Vejlerne til kornmarker, men som i stedet skabte et af Nordeuropas vigtigste vådområder for vandfugle”, siger driftslederen.

Behov for mange kreaturer

Fra sin fortid som projektleder i Naturstyrelsen Blåvandshuk med ansvar for driften og plejen af Skjern Ådalen og Tipperne, Danmarks ældste fuglereservat, kender Niels Dahlin Lisborg kataloget af midler til en effektiv naturpleje. Han ved, at græssende kreaturer sammen med den rette vandstand og en nøje tilrettelagt slåning af vegetationen på det rigtige tidspunkt, er afgørende for engenes naturrigdomme.

”Jeg har haft ansvaret for at få afgræsset 2.000 hektar i Skjern Ådalen og 600 hektar fuglerige enge på Tipperne. 1.500 kreaturer skulle der til for at modvirke den tilgroning, der truer mange af vores åbne landskaber. Det er uhyre vigtigt at fastholde et højt græsningstryk i Vejlerne, og så kan det godt være, at vi skal langt omkring for at skaffe kvier og kødkvæg. Vejlernes kerneområder af våde, grønne enge er vitale, dem skal vi holde godt fast i. På engfronten håber jeg at kunne etablere flere såkaldte ”blå bånd”, der er åbne, sumpe overgange mellem vandfladerne og græsningssengen. Kreaturerne skal kunne gå ud i vandet og bide vegetationen ned. Dyrenes færdsel på søbredderne giver en rigdom af planter med orkideerne som de måske mest spektakulære. Og det giver en lang række vandfuglearter optimale

muligheder for at søge føde”, siger Niels Dahlin Lisborg.

For Niels Dahlin Lisborg har engelske David Attenborough fra BBC og danske Poul Thomsen, der engang i DR var ”Dus med Dyrene”, altid været blandt livets store stjerner. De kan nemlig formidle, så fuglene synger.

Vejlernes nye driftsleder vil gøre sit til at fortælle fra det fri, så man lytter og ser. Naturfotografering er hans store passion. I sin tid etablerede han et billedbureau, der nu drives af hustruen med hele verden i fokus, og hvis fotos af meget høj kvalitet er blevet brugt i bøger og blade i en lang række lande.

For eftertiden vil Niels Dahlin Lisborg i særlig grad stille skarpt på sortternerne, sølvhejrerne, engrylerne og rørdrummerne i Vejlerne, der nu ligger lige ved hånden.

Mogens Bøgeskov Andersen forlader Vejlerne efter 27 år som driftsleder.

Fondens Mr. Fugletårn siger farvel

En epoke med Mogens Bøgeskov Andersen som driftsleder for Aage V. Jensen Naturfond i Vejlerne er forbi. Han har sat sine spor i form af tårne med udsigt til fugle og natur for et talstærkt publikum.

”Da Kraptårnet som det første i rækken blev bygget i 1994, var der kun få fugletårne i Danmark, så på mange måder måtte vi finde og udvikle vores egen stil. Sammen med husarkitekten i Aage V. Jensens Fonde var jeg med til at lave de første skitser, som vi hen ad vejen raffinerede til de fugletårne og faciliteter for publikum, som vi kender i dag med plankestier, plancher, platforme og et godt overblik over landskabet. Tækkerør fra Vejlerne blev naturligt nok en vigtig bestanddel af tårnene, som med tiden fik patina”, siger 65-årige Mogens Bøgeskov Andersen.

Han kan nu se tilbage på 27 år i Vejlerne, der blev en rejse, hvor kursen og kodeordene i området skiftede fra jagt, fiskeri og kommerciel høst af tækkerør til naturpleje og en mere fuglevenlig drift samt et større hensyn til et støt stigende publikum.

Han blev ansat i 1987 af de tidligere private ejere af Vejlerne, og han fulgte med i købet, da Aage V. Jensens Fonde i 1993 erhvervede reservatet.

Vinterens fugle skal tælles

For første gang i DOF's historie bliver der under Atlas III udført vinterfugletællinger, som vil give mulighed for at beregne antallet og tætheden af overvintrende fugle i Danmark. Tællingerne vil især give os ny viden om de mest almindelige arter.

I de kolde vintermåneder flokkes fuglene, og især havefuglene og de sjældne vintergæster får stor opmærksomhed. Alligevel er det i langt de fleste tilfælde umuligt at sætte tal på, hvor mange individer der opholder sig i Danmark vinteren over.

I forbindelse med Atlas III har vi en unik mulighed for at tælle fugle i hele landet, idet over 1000 frivillige fuglekiggere allerede bidrager til projektet. Derfor indgår en vinterfugletælling i de kommende fire vintre som den eneste atlasaktivitet uden for ynglesæsonen.

En generel undersøgelse af de danske vinterfugle skal gennemføres i mange naturtyper og i alle afkroge af landet, hvis den skal give et sandfærdigt billede af fuglenes forekomst og bestandsstørrelse, og fugletomme områder skal besøges på lige fod med de steder, der myldrer af liv. Vinterfugletællingen foregår derfor på samme måde som de særlige ynglefugletællinger, der indgår i Atlas III, nemlig som såkaldte TimeTælleTure. En TimeTælleTur

Blåmejse. Foto: Albert Steen-Hansen

er en kilometer lang og skal gennemføres på en time, og den skal placeres midt i et af de udlagte atlaskvadrater.

Hvis et tilstrækkeligt stort antal kvadrater dækkes, kan vintertællingernes resultat for de almindelige arter bruges til at beregne antallet og tætheden af de individer, der overvintrer i Danmark.

Atlas III blev sat i gang den 1. marts 2014 og forløber over fire år. Som navnet antyder, er Atlas III den tredje atlasundersøgelse af Danmarks fugle, og resultaterne vil for ynglefuglene kunne sammenlignes direkte med resultaterne af de to foregående undersøgelser. Resultaterne af vinterfugletællingerne vil derimod være de første af slagsen.

Du kan læse meget mere om metoden og mulighederne for at deltage i Atlas III på DOF's hjemmeside (www.dof.dk/atlas).

Iben Hove Sørensen er biolog i DOF

Telouét 1800 m oppe i Høje-Atlasbjergene. På den store kasbah i baggrunden findes 5 storkereder, som var beboet indtil sidste år. Billedet er taget d. 23. marts i år. På dette tidspunkt ville bjergene for 10 år siden have været snedækket. Foto: Hans Skov.

Storke reagerer

Af Hans Skov

Klimaforandringer fortrænger storke i syd, mens de går frem i nord.

på klimaet

Der tales meget om klimaforandringer i disse år. På en fugletur sidst i marts til Marokko blev jeg sammen med min DOF-kollega Jesper Frederiksen (1964-2014) vidner til, hvordan klimaet påvirker storkene allerede nu.

Et af rejsens mål var storkerederne på ældgamle lerbyggede borge (Kasbah) på sydsiden af Høje-Atlasbjergkæden. I Telouét i 1800 meters højde har der i umindelige tider været en lille koloni af hvide storke. Den højest placerede storkokoloni i Verden. Pga. højden og smeltevandet fra de snedækkede bjergtoppe har området lige omkring Telouét været frodigt og næsten tempereret. Det har givet gode livsbetingelser for mennesker og dyr. Da vi besøgte stedet, var alle fem reder på kasbahen og en rede i et træ uden storke. Vi forhørte os hos de lokale berbere om, hvorfor der ikke var storke i de reder, der så sent som sidste år husede storke. De vidste det ikke med sikkerhed, men mente det kunne hænge

sammen med, at der ikke længere falder så meget sne i bjergene. De pegede rundt om Telouét og fortalte, at det indtil for ca. 10 år siden var normalt, at der her sidst i marts stadig lå sne på bjergene næsten helt ned til landsbyen. Nu var der ikke så meget som et snefnug at se i dette område, og elven gennem dalen var næsten tør. Den manglende sne medfører, at der ikke er noget smeltevand, der kan holde dalen grøn og frodig hen over sommeren. Det har forhindret storkene i at opfostre unger de senere år, og nu har storkene helt opgivet Telouét. De tomme reder står som et dystert vidnesbyrd om de negative konsekvenser af klimaforandringerne.

"Gladiators" storke forsvundet

Vi fulgte dalen med elven syd på og kunne konstatere, at de få storkereder, der fandtes langs elven, også var blevet forladt af storke. Rejsens næste mål var landsbyen Tamdaght med en malerisk kasbah med seks storkereder på. Et sceneri så oprinde-

ligt, at man brugte kasbahen som kulisse, da man i 1999 optog storfilmen "Gladiator". Hvis man ved, hvornår man skal kigge, så kan man i filmen se, at der dengang var seks beboede storkereder. Under en ferie i 2005 kunne jeg konstatere, at der stadig var seks beboede storkereder. Men i marts i år var der kun et par storke tilbage, mens et par forladte reder viste, at der indtil for 2-3 år siden var tre par storke tilbage. Problemet i Tamdaght er det samme som i Telouét. Der falder ikke længere de mængder sne i Atlasbjergene som førhen, og det medfører at elvene alt for tidligt tørrer ud, og at Saharas varme udtørre og afsvider alt. Nogle km længere mod syd i Ait Ben Haddou (by bygget af tørrede lersten og som er på UNESCO's liste for Verdenskulturarv) kunne vi konstatere, at der stadig var en beboet rede tilbage med udsigt over det næsten udtørrede flodleje. Turens absolutte highlight var landsbyen Tikirt ved Oued Ouarzazate floden på kanten af Sahara. På en lerbygget kasbah var der syv

◀ På den store kasbah i landsbyen Tikirt ved Oued Ouarzazate floden på kanten af Sahara har syv par storke bygget rede. Da dette billede blev taget d. 24. marts i år, var floden udtørret pga. manglende smeltvand fra Atlasbjergene, som i øvrigt lige kan anes i baggrunden. Foto: Hans Skov.

beboede storkereder. På endnu en kasbah var der tre reder, og byens minaret havde den sidste rede. For at komme til landsbyen måtte flodlejet krydses i lejebilen. Noget der normalt ikke ville kunne lade sig gøre, men nu var hele flodlejet knastørt. Vi kunne ikke lade være med at spekulere på, om de rugende storke senere på sommeren kunne finde føde til ungerne, når nu det livgivende vand var borte. Og om dette spændende sted om få år også må undvære sine storke pga. klimaforandringerne.

Fremgang i nordøst – og i vest

I Europa påvirker klimaforandringerne storken på flere måder. I Rusland rykker storken

sit udbredelsesområde mod nord og øst. Nordgrænsen for storkens udbredelse lå omkring 1830 ved Estlands sydgrænse. I dag yngler storken i Karelien nord for Finske Bugt næsten 400 km nordligere. Og de første storkepar yngler nu så langt øst på som ved Uralbjergenes fod. Det er 600 km længere mod nordøst end, hvor storkene blot for nogle årtier tidligere havde deres østligste forposter. I Spanien er antallet af overvintrende storke tidoblet på 30 år, så der nu er 60.000 storke med vinterkvarter her. Selv i det sydlige Frankrig overvintrer nu mellem 1000-2000 par storke årligt. Med op imod 70.000 overvintrende storke er Europa ved at blive et vigtigt vinterkvarter for storkene. For storkene giver det rigtig god mening at droppe Afrika som vinterkvarter, da det er en lang rejse, der øger dødeligheden blandt storke. De storke, der bliver i Europa, forskånes for jagt i Syrien, Libanon og forskellige steder i Afrika. De slipper også for at trække over vidtstrakte golde ørkenområder, der især koster unge storke livet. Vinterkvarteret i Europa giver

en kortere trækrute og gør, at storkene når tidligere frem til deres redesteder. For 20 år siden var det ganske uhørt, hvis en trækende stork ankom til Danmark eller Nordtyskland før d. 25. marts. Efterhånden er der mange nordtyske storke, der dukker op på rederne i den sidste uge af februar. Ringmærkning/satellitssporing af storke viser, at de fleste af disse storke har Spanien som vinterkvarter, og at de sagtens kan nå hjem til redestedet i Tyskland på en uge. Ringmærkning har godtgjort, at flere og flere af storkene i Tyskland bliver vesttrækkere frem for østtrækkere. De storke, der flyver mod sydvest til vinterkvarterer i Europa, har langt større overlevelseschancer end de østtrækkende storke, der skal ned til Øst- og Sydafrika. Den store fremgang, storkebestanden oplever i disse år, udmønter sig i særlig grad i Vesteuropa. Spaniens storke var nede på 5800 par i 1981, men var i 1994 vokset til 16.643 par. I 2004 skønnede man, at der næsten var 33.000 par og nogle taler om, at der i dag er over 50.000 par storke i Spanien. Et mildt vinterklima, overrisling og kunstvanding af afgrøder året rundt og åbne lossepladser er det, der gør Spanien til et attraktivt vinterkvarter for storkene. Man kan i denne sammenhæng godt blive lidt bekymret for EU's planer om at lukke de åbne lossepladser i Unionen.

Hans Skov er leder af Dansk Ornitologisk Forenings storkegruppe

Hvide storke på rede i Spanien. Storken er for alvor begyndt at overvintrere i Europa og sparer dermed den farefulde rejse til Afrika. Det har medført fremgang for storken i Vesteuropa, mens bestanden i Østeuropa er stabil. Men det giver anledning til bekymring, at de spanske og portugisiske åbne lossepladser skal lukkes senest i 2018. Her finder de overvintrende storke nemlig en vigtig del af deres føde. Foto: Albert Steen-Hansen.

Tak!

Som medlem af DOF støtter du vores arbejde for at beskytte fuglene og naturen. Vi har etableret vildtstriber for at undersøge, om vi kan forbedre hedeøgens fødemuligheder. Vi hegner desuden hedeøgens reder ind, så ungerne er beskyttet mod høstmaskiner og rovdyr.

Tak for din støtte!

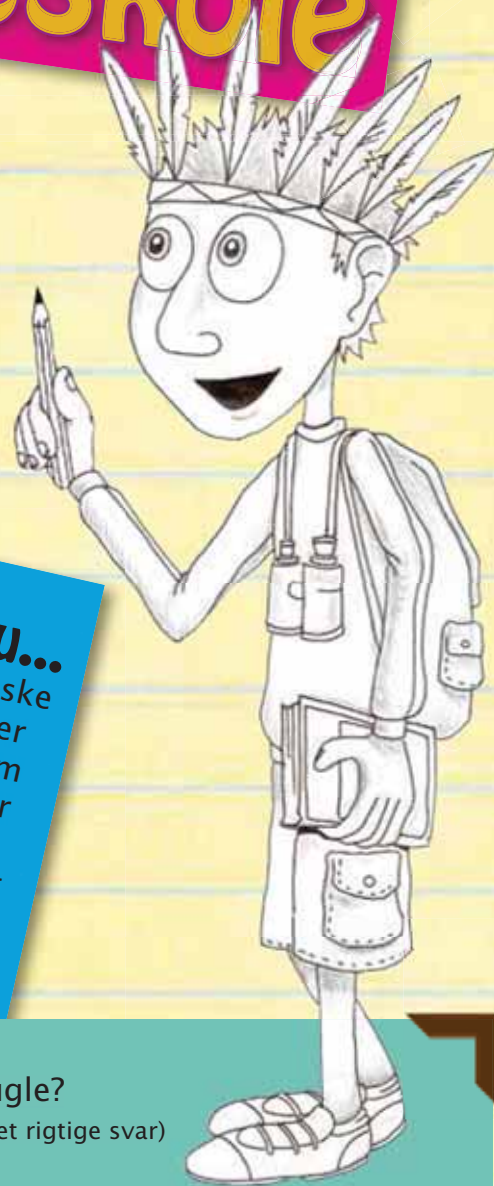
Rookie

Tegneskole

Tegn fuglene

Det kan være ret svært at tegne en fugl. Derfor har Rookie et par trick, som kan hjælpe dig i gang. Hvis du øver dig, kan du blive lige så god til at tegne fugle, som Christian, der laver alle tegningerne til Rookie.

Det er godt at kunne se fuglene i virkeligheden, når du skal tegne dem. Hvis du sætter dig et sted, hvor der er et foderbræt, kan du komme ret tæt på fuglene. Du kan bruge en kikkert til at se detaljerne på fuglene. Du kan også øve dig ved at tegne fugle, du ser i en bog eller på vores hjemmeside www.dof.dk.

Vidste du...
at verdens mindste fugl, kolibrien, kan flyve baglæns?

Vidste du...
at den afrikanske tigerfisk spiser landsvaler, som den fanger, når svalerne flyver lavt over vandet for at fange insekter?

Fuglequiz

Af Carl Johan Corneliussen

Hvilke er fugle?
(sæt ring om det rigtige svar)

Bølgepap
Dompap
Tagpap

Vejrhane
Vandhane
Odinshane

Præst
Nonne
Munk

Guldsmed
Sølvsmed
Tinksmed

Hestehale
Rottehale
Silkehale

Flagstang
Flagdag
Flagspætte

Solsikke
Solskin
Solsort

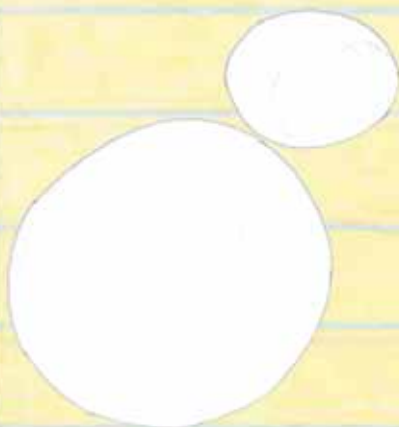
Kødben
Sildeben
Rødben

Se svaret under Rookie

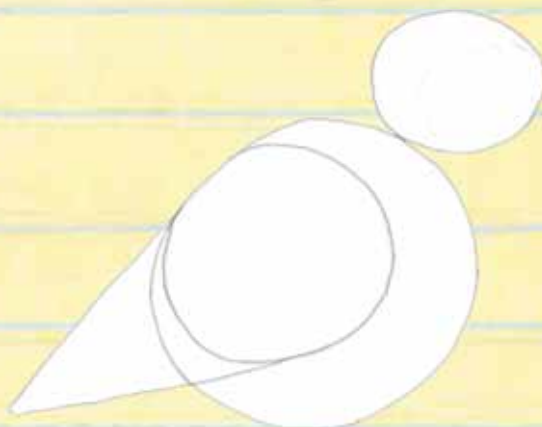
Tegn en rødhals

Når du tegner fugle, skal du kigge efter flere ting. Har den kort eller lang hals? Halens stilling – stritter den op eller ned? Hvilken form har næbbet – er det stort eller lille, er det lige eller bøjet? Hvilke farver har fjer, næb, øjne og ben?

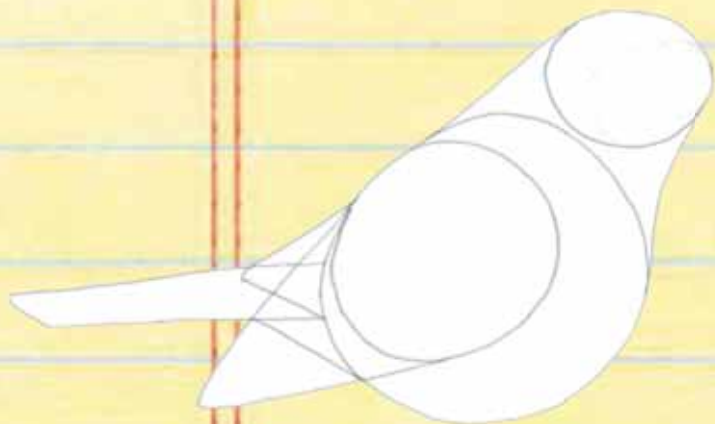
Når du har øvet dig på at tegne rødhalsen, kan du begynde at tegne andre fugle. Du kan se eksempler på, hvor forskellige fugle kan se ud her i Rookie.

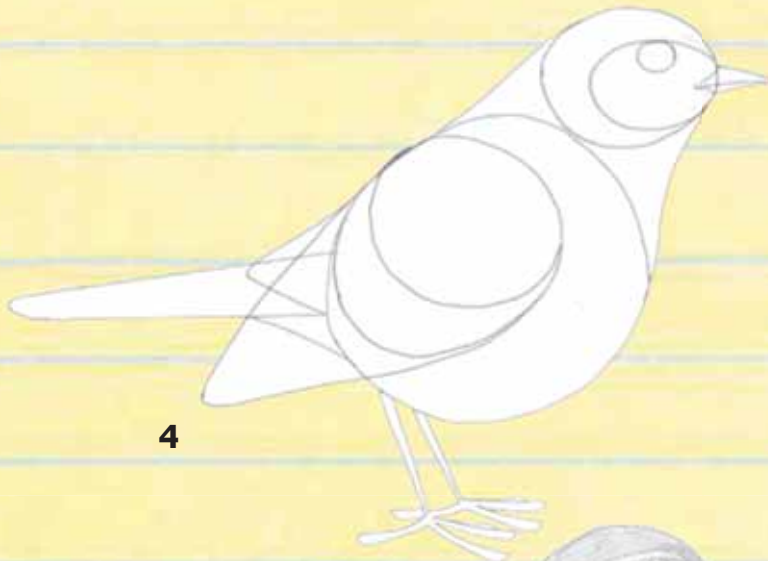
1

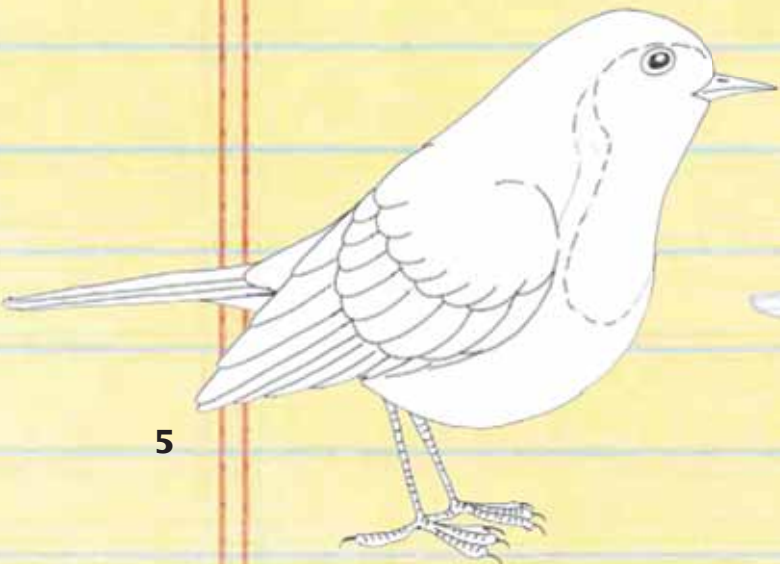
2

3

4

5

6

Du kan tage plakaten ud og hænge den op

Hedehøg

Bygger sin rede på jorden.
Reden er lavet af strå og græs.
Hannen har gråblå overside med
sorte vingespidser, og hunnen
og ungfuglene er brunlige.
Hedehøgen her er en ældre
han, der har fanget en
markmus.

Hvilken fugl er det?
Se svaret under Rookie

Tegn fuglene

Når du skal lære at tegne fugle, er det smart at se fuglene i virkeligheden. Lav tegningerne i din fuglenotesbog, her kan du også skrive, hvor du har set fuglen, hvordan den lyder og andre ting, du lægger mærke til. Det er de små kendetegn, der gør, at man kan kende fuglene fra hinanden – har den kløftet halefjer, en plet i nakken, en stribe ned langs ryggen, blå ben, eller er der noget andet, du lægger særligt mærke til, som du kan bruge, når du skal finde den i fuglebogen? For at få det hele med inden fuglen er fløjet, kan du lave en hurtig tegning med de vigtigste kendetegn.

Hvis du har brug for skabeloner til dine fugletegninger, kan du finde nogle forskellige på www.Rookie.dk. Du kan finde navnene på de forskellige fugle, du har tegnet, ved at sammenligne dine tegninger med billederne i en fuglebog. Kan du gætte, hvad det er for en fugl, der er blevet set her?

Fiskehejre - foto: Ulrik Bruun

Tegnekonkurrence

Send din allerbedste fugletegning til os. Vi trækker lod om de indsendte tegninger og viser vinderen på vores hjemmeside. Vinderen får også tilsendt en lille gave, så husk at skrive dit fulde navn og hele din adresse.

Indsend din tegning til:
Dansk Ornitologisk Forening
Vesterbrogade 138
1620 København V
Mærk: Rookie

Her er det Louis på 6 år, der har tegnet en rødhals.

Skægmejse - foto: Knud Pedersen

Blåfodet sule - foto: Javier Cotin

Kloge Rookies svar

- Dompap
- Tegningen er
- Silkehale
- en musvit
- Munk
- Tinksmed
- Rørsanger
- Odinshane
- Flagspætte
- Solsort
- Rødben
- Mursejler

Sydlig halemejsse fanget i spejlnet. Jeg genfangede den året efter.

Artiklens forfatter i færd med at ringmærke en spætmejsse.

Pensionist – og ringmærker

Tekst og foto: Verner Frandsen

Verner Frandsen var ringmærker som ung. Nu er han pensioneret og har genoptaget ringmærkning af fugle, især hjemme i sin egen skov på Djursland. Her er hans fortælling om et otium med oplevelser udi ringmærkningen.

Da jeg i 2007 blev pensionist fandt jeg det passende at genoptage ringmærkningen, som jeg begyndte på i midten af 1960-erne. Dengang kunne det lade sig gøre at få licens blot på anbefaling. Efter for få ringmærkninger blev ringene dog inddraget, hvorefter jeg koncentrerede mig om jagt og fuglekiggeri. Siden da er kravene klogeligt blevet skærpede for at erhverve ringmærkningslicens. Efter et år i "mesterlære" og et kursus forestået af Ringmærkningsforeningen fik jeg min licens. Siden har jeg mærket ca. 4000 fugle primært på min lille skovejens-

dom. 99 % er småfugle, og jeg har mærket i alt 50 forskellige arter. I alt otte fugle er blevet anmeldt fra andre lokaliteter, heraf tre fanget af ringmærkere i udlandet. Det giver en anmeldingsandel på to promille, hvilket er nogenlunde normalt for småfugle, noget afhængigt af arten.

Genmeldinger giver oplevelser

Af andre ringmærkeres fugle har jeg fanget en dompap fra Ebeltoft, en jernspurv fra Sverige, en kvækerfinke fra Frankrig og en solsort fra England. Jeg fangede den i yngletiden, efter at den var mærket i England, hvor den formodentlig har holdt

"vinterferie". I selve fangstområdet er der naturligvis en stor genfangstprocent, afhængigt af hvor ofte man fanger. Jeg har genfanget omkring 10 %. Efter et år genfanger man betydeligt færre fugle. I alt 91 fugle eller knap 2 % har jeg fanget i kalenderåret efter ringmærkningen eller senere. Der skal altså mærkes et meget stort antal, før man kan få et indtryk af trækruter, levealder osv. Ikke desto mindre har den danske opfindelse af ringmærkning givet værdifulde oplysninger om fuglenes liv. I fremtiden vil man givet satse mere på at kortlægge fuglenes træk ved hjælp af lysloggere, der

Den trofaste munk genfanget for femte år i træk på ynglepladsen.

efterhånden laves så små, at faktisk alle fugle kan forsynes med dem på forsvarlig vis. Blot få fugle, der genfanges på ynglepladsen med loggerne, kan give flere oplysninger end tusindvis af ringmærkede fugle. Ringmærkningerne har ud over at give vigtige informationer også beriget ringmærkerne med fine oplevelser i nærkontakt med fuglene, hvor alle detaljer af fjerdragten studeres og hjælper med til arts- køns- og aldersbestemmelsen. Stort er det naturligvis, når en genmelding tikker ind, eller når man selv står med en genfanget trækfugl, der efter et ophold i Afrika er vendt tilbage til sidste års yngleplads. Nogle af de oplevelser vil jeg her delagtiggøre læseren i. Selv med det begrænsede talmateriale, mine erfaringer består af, ses tydelige tendenser.

Trofaste trækfugle

Jeg har fanget 35 gamle munke. Af dem har syv fundet tilbage for at yngle året efter, den ene har gjort turen hele fem gange, mens en anden kun er oppe på fire. Spændende er det hvert år at se, om de er i stand til at klare endnu en rejse, hvad enten den går til Spanien eller England. Det er overvejende hanner, der er tale om. Jeg forestiller mig, at de er mere nært knyttet til

territoriet end hunnerne. Jeg har meget få genmeldinger af unge, såkaldt 1K-fugle efter et år. Dels er der en stor ungedødelighed, dels er de formodentlig ikke så stedbundne. Ud af 50 gransangere er otte blevet genfanget efter et år, men ingen to år i træk. En landsvale blev lidt berømt og i hvert fald omtalt, fordi det er meget sjældent, der kommer genmeldinger fra Afrika syd for Sahara. Den blev ringmærket den 25-6-2010 tæt på min bopæl og genfanget af italienske ringmærkere i Nigeria 23-2-2011. Jeg fik hurtigt meddelelsen og var meget opsat på at fange den igen på ynglepladsen. Det lykkedes ret nemt d. 15-6-2011. Derefter er det ikke lykkedes at fange den, så måske er den bukket under for strabadserne under trækket eller mere eksklusivt blevet fanget af en lærkefalk.

Standfugle nemme at følge

Disse kan næsten genfanges efter behag, hvis man er ihærdig nok, men af hensyn til fuglene går der normalt minimum omkring en uge mellem fangsterne. Det mest interessante er genfangster efter et år eller senere. Her har jeg valgt at fortælle om seks års ringmærkninger af spætmejsje og sumpmejsje. Jeg har skønsmæssigt 2-3 par spætmejsjer + unger i nærområdet. Af 25 ringmærkede

fugle er syv blevet genfanget mindst et år efter. Oven i købet er tre endda fanget tre år i træk.

Sumpmejsjerne har været lidt nemmere at følge, fordi vi har et igangværende farvemærkningsprojekt. Jeg følger dem månedsvis året igennem ved foderpladsen. Af i alt 21 voksne fugle er 18 blevet genset kalenderåret efter mærkningen. De syv oven i købet tre eller fire år efter. Om vinteren ses typisk en lille halv snes fugle, mens jeg i yngleperioden kun ser de to par, der yngler i nærområdet. Senere vender de andre gamle fugle tilbage til foderpladsen sammen med ungfugle, som bliver farvemærket.

Reaktioner på fangst

Det er meget forskelligt, hvordan fuglene reagerer, når de flyver i nettet. Sangere, værlinger og til dels finker er stilfærdige og affinder sig mere eller mindre med deres skæbne. De sidder stille i netlommen og er derfor meget nemme at pille ud igen. Gærdesmutter og blåmejsjer er nogle hidsigpropper. Straks begynder de at rotere rundt om sig selv. Hovedet vikles flere gange ind gennem netmaskerne og kløerne trækker nettet sammen som edderkopper eller krabber. De skal helst

Vendehalsens utrolige skræmmeposition.

er tydeligvis også nogle, der husker stedet i lang tid.

Vendehals i drivhuset

En dag blev jeg ringet op af en ven, der spurgte, om jeg var interesseret i at ringmærke en vendehals. Den havde slikket jordmyrer op på en havesti og var på den måde kommet helt ind på fliserne, der førte ind i et drivhus. Da den var inde i "fælden", lukkede han døren og ringede. Det lykkedes ret let af fange den med et net, uden at den kom til skade ved at flyve mod ruderne. Helt

betagende var det at se dens skræmmeskuespil med halsen, der slangeagtigt snoede sig i de mest umulige stillinger. Jeg er sikker på, at mange straks ville give slip ved synet.

Verner Frandsen

pilles ud hurtigt af hensyn til deres ve og vel, som jo er det vigtigste hensyn overhovedet. Samtidig er blåmejser og musvitter meget aggressive over for andre artsfæller. Hvis de sidder så tæt, at de kan nå at hakke hinanden, kan de i værste fald slå hinanden ihjel. Man kan også komme ud for, at rovfugle går efter de fangne fugle. Jeg har således både haft spurvehøg og musvåge i nettet, men begge fandt hurtigt ud af fejltagelsen og kom fri af nettet, før jeg nåede at få fat på dem.

En forsigtig solsort

Fuglene aflæser terrænet og husker nettets placering i hvert fald samme dag. Derfor er det meget sjældent, at de går i nettet igen samme dag, som de bliver fanget. En sjov oplevelse fortæller noget om det. Hos en god ven havde jeg fanget en solsortehan, der havde rede i nærheden. Fra kaffebordet kunne vi se, hvordan den undgik nettet, næste gang den skulle fodre. Den landede på jorden, hoppede ind under nettet og fløj derefter op til ungerne. Rigtig interessant blev det dog først dagen efter. Min ven kunne berette, at fuglen stadig landede forsigtigt på jorden og gentog manøveren, selv om nettet

var fjernet. Denne har måske været særlig kløgtig, for efter nogle dage kan man godt genfange fugle på samme sted, men der

KORT NYT

Ulovlig fuglefangst i Danmark

Fuglefængere på ulovlig fangst ved hjælp af levende lokkefugle, afspilning af fuglesang og fintmaskede net var få minutter fra at blive snuppet på fersk gerning, da de i efteråret fangede finkefugle på et kommunalt engareal ved Ullerup Bæk og Fredericia Golf Club. Men inden politiet nåede frem, var nettene fjernet, og fangsten af stillitser og sandsynligvis også andre småfugle var væk sammen med gerningsmændene.

Det er det seneste eksempel på en tendens til øget fuglefangst i Danmark. I tilfældet fra Fredericia var der tale om udlændinge, som talte gebrokkent dansk.

"Vi har også kendskab til fænomenet fra et par hændelser på Amager de senere år. Desværre er det ikke lykkedes at pågribe de illegale fuglefængere", siger biolog Knud Flensted fra DOF.

"Det er vores erfaring, at det primært er stillitser, grønirisker og dompapper, der er i høj kurs blandt fuglefængere som Nordens kulørte svar på kanarie-fuglen. Men det er brandulovligt at fange vilde fugle i EU til burhold. Når vi oplever problematikken, må vi sige, at der er tale om et stort tilbageskridt til tidligere tider og en tankegang, hvor man ikke tog hensyn til vilde fugle og natur, siger Knud Flensted.

Han opfordrer folk, som får mistanke om ulovlig fuglefangst, til at give DOF et praj.

DOF Nordjylland

Møder i Aalborg

Golfhuset . Borgmester Jørgensensvej 11
Kontakt: Henrik Møller Thomsen (tlf. 22 53 15 76 / henrida@gmail.com)

Møder i Frederikshavn: Knivholt Hovedgård. Hjørringvej, Naturlokalet.
Kontakt: Carsten Sørensen (tlf. 23 65 64 39)

Møder i Hjørring: Kulturhuset . Dronningsgade
Kontakt: Peter Kristensen (tlf. 98 99 50 40)

Se desuden hjemmesiden www.dofnord.dk

MØDER

Fugle og natur i Indien ons. 19/11 kl. 19. Salen, Skolegade 4, Hjørring. Kurt Vogt var i foråret i Indien. Kurt besøgte bl.a. områderne Andamanerne, med mange endemiske arter og Agra syd for Delhi samt vådområdet Keoladeo nationalpark, tigerreservatet Ranthambore og Jaipur. Kom og se Kurts billeder fra turen. Mødeleder: Henrik Pedersen (tlf. 22 73 77 12).

Munk. Den lille fugl med enten brun (hunner og ungfugle) eller sort kalot (hanner) og den smukke sang er i fremgang herhjemme. Desuden er den ikke så sjælden at se som overvintrende fugl, hvilket bl.a. skyldes, at den kan ændre menuen til fx bær og mejsekugler. Foto: John Larsen.

Bogauktion ons. 26/11 kl. 19.30. Golfhuset Aalborg. Bogauctionen er en hyggelig nordjysk tradition med Torben Fisker Rasmussen som auktionarius og der er selvfølgelig kaffe, kage og en quiz med. Hele overskuddet går til indkøb af nye bøger til biblioteket. Tag gerne bøger eller andre fuglerelaterede ting med, I kan undvære.

Lesbos man. 12/1 kl. 19.30. Golfhuset Aalborg. Carsten Sørensen besøgte Lesbos i maj 2012 sammen med Rene Larsen, Svend Erik Frandsen og Tommy Christensen og vil vise billeder af ørnevåge, bleg gulbug, rødrygget svale, blådrossel, hvid og sort stork samt meget andet, heriblandt også billeder af de omkring 30 arter af dagsommerfugle.

TURE

Mariager Fjord søn. 23/11. Samkørsel fra Postparkeringsvej, Hjørring (over for det gamle posthus) kl. 9. Varighed 6-7 timer. Den lysbugede knortegås opholder sig periodevis ved Mariager Fjord fra september til marts. Sang- og knopsvane, skallesluger, lappedykker, hvin- og troldand og en del andre fugle opsøger fjorden i vintertiden i store mængder. Vi checker fjorden i det meste af sin udstrækning og afslutter turen gennem Lille Vildmose. Turleder: Hans Henrik Larsen (tlf. 29 99 46 53).

Gråmejsjerne

Hverdags-
TURE

Disse ture afholdes på hverdage og henvender sig især til seniorer. Alle er dog velkomne til at deltage. De fleste ture er på 4-5 timers varighed. Medbring madpakke og drikkevarer samt påklædning og fodtøj efter årstiden. Hvis du vil vide mere om turene eller foreslå nye ture, så kontakt en af kontaktpersonerne:

Poul Erik Sperling. Tlf.: 20 28 44 05, pes@vildtfarmnord.dk.
Tscherning Clausen. Tlf.: 98 31 73 54, tsc.vib@mail.tele.dk.
Svend Erik Mikkelsen. Tlf.: 61 60 73 61, svemik45@hotmail.com.

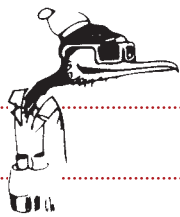
Mailliste for Gråmejsjer. For kort-varsel turer, udsendes der en mail 1-2 dage før. Kan eks. være til ismåge ved Sebbesund en solskinsdag, en brun tornskade et sted i Nordjylland eller traneeovernatning med solskin kl. 17 ved Krabtårnet, Vejlerne. Samt I får tilsendt et samlet halvårsprogram lige til at printe ud. Send din mail adr. til: pes@vildtfarmnord.dk mærket "Gråmejsjelisten".

Østhimmerlands kyst og Lille Vildmose tirs. 11/11 kl. 10. Lille Vildmosecentret. Vi kører til forskellige lokaliteter som Ø. Hurup, Als, Mulbjerg og Egense Færgeleje. Er der tid tilovers, så kører vi omkring i Lille Vildmose, og ser hvad der rør sig her. Turledere: Poul Erik Sperling og Tscherning Clausen.

Julefrokost og Østerådal tors. 4/12 kl. 11. Vi slutter dette års program med at afholde en julefrokost for alle der har lyst til nogle timers hyggeligt selskab og noget godt julemad. Vi begynder med at mødes i Østerådal i Aalborg ved Naturhuset og går en tur på en god time, hvor vi kigger på, hvad der er af fugle. Derefter kører vi til Golfhuset hvor vi samles til en hjemmelavet julefrokost, som vi vil stå for. Pris for mad og snaps: 200 kr. Drikkevarer skal du selv medbringe. Maden vi serverer vil mest være traditionel julefrokost. Tilmelding senest 1/12 til: svemik45@hotmail.com

Nordmandshage man. 19/1. Samkørsel fra Aalborg: Kvicklys P-plads, Loftbrovej, Bouet kl. 9 eller ved kirken i Hals kl. 10. Vi ser på hvilke fugle der er omkring Hals Havn og kører derefter ud på Nordmandshage samt op langs østkysten til Hou. Turen planlægges efter aktuelle fugle samt vejret. I fjorden er der chancer for andefugle samt strandskader, rødben og ryler. I baglandet til Hals er der gode chancer for sangsvaner, canadagæs og rovfugle m. m. Turleder: Poul Erik Sperling og Svend Erik Mikkelsen.

DOF Østjylland

Kontakt:

Kim Skelmose . Skovsbjergvej 18, Gl. Rye . 8680 Ry
Tlf. 27 73 40 70 . gestaltskelmose@gmail.com

Følg med i listen over ture og møder på www.dofoj.dk. Der tilføjes løbende nye arrangementer, ligesom der kan være ændringer til nedenstående.

MØDER

Er lysbuget knortegås på vej til nedtælling tirs. 11/11 kl. 19.30. Naturhistorisk Museum, Århus, i Auditoriet, Wilhelm Meyers Allé 210. For 50 år siden var Mariager og Randers Fjorde de vigtigste vinterrastepladser for de lysbugede knortegæs fra Verdens mindste gåsebestand. Nu er området primært en efterårsrasteplads, men uheldigvis rasler tallene ned – og småflokke begynder at dukke op andre steder i Østjylland. Foredragsholderen har arbejdet med gæssene siden 1988 og forklarer om årsagerne til gæssenes ændrede udbredelse og bestandsudvikling. Foredragsholder: Preben Clausen, seniorforsker ved institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

Malta - et mareridt for trækfugle tirs. 25/11 kl. 19.30. Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Natur lokalet. Kim Skelmose vil denne aften fortælle om situationen på Malta, hvor der hvert år bliver skudt mange trækfugle ned når de skal passere øen på deres rejse sydpå. Der vil desuden blive fortalt om hvad der gøres for at forhindre at fuglene skydes. Foredraget ledsages af billeder fra Kims besøg på Malta.

Julemøde tirs. 9/12 kl. 19.30. Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Natur lokalet. Samme procedure som altid. Medlemmerne medbringer billeder fra året der gik og foreningen er vært ved lidt julegodt. Da alle gerne skulle kunne komme til bedes de enkelte indlæg begrænset til max. 20 min.

Generalforsamling ons. 25/2 kl. 19. Sted og nærmere info følger senere, følg med på: (www.dofoj.dk). Dagsorden i følge vedtægterne. Vi arbejder desuden på et lille arrangement forud for generalforsamlingen.

TURE

Norsminde Fjord søn. 16/11 kl. 10-12. P-pladsen ved Norsminde Kro. Vi går langs sydsiden af fjorden. Der vil være mulighed for svaner, troldeand, taffeland, pibeand, hvinand, toppet skallesluger, fiskehejre, samt vibe. Musvågen ses ofte i luften over skoven. Undertiden ses store flokke af sangsvaner og grågæs på markerne. Turlleder: Arne Højgård (tlf. 72 27 54 65).

Julefugletur til Kalø lør. 20/12 kl. 12-14. P-pladsen ved Kalø Slotsruin. Julefugleturen til Kalø er altid et legendarisk arrangement, som oftest byder på en håndfuld fugle. Der er chance for alt godt i dykænder samt formentlig spættet sæl og lidt alkefugle. Hvis det ser dødt ud på ruinen, går vi i skoven i stedet. Turlleder: Morten DD Hansen (tlf. 61 55 51 47). Arrangeres i samarbejde med Naturhistorisk Museum, Molslaboratoriet.

Fuglestemmekursus i foråret 2015

I foråret 2015 udbydes fuglestemmekursus for alle interesserede. Kurset strækker sig fra februar til april og indbefatter otte mødeaftener á to timer på hverdage, samt fire ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af en kompetent underviser få både teoretisk og praktisk træning i ca. 50 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Mødeaftenerne bliver på Naturhistorisk Museum bygning 1141 i Bio-X lokalet med indgang fra Ole Worms Alle kl. 19-21, og ekskursionerne bliver aftalt nærmere den første aften. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail: (peterhjeds@hotmail.com). Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere. Kursusleder: Peter Hjeds.

Dato for mødeaftener: 16/2, 23/2, 2/3, 9/3, 16/3, 23/3, 30/3, 13/4
Dato for ekskursioner: 1/3, 5/4, 3/5, 7/6

Følg med på lokalafdelingens hjemmeside www.dofoj.dk, der kan komme flere kurser til, eller ændring til kurset i Århus.

Specielt for
SENIORER

Gråkragerne

Egå Engsø ons. 19/11 kl. 11-13. P-pladsen, Viengevej 7, Risskov. Hvis du har ledige pladser eller behov for kørejlighed kan du kontakte Ole Jensen (tlf. 23 29 01 18/ofj@ofj.dk). Turen er specielt rettet mod pensionister og efterlønnere, men alle er velkommen. Turlleder: Ole Bøgh Vinter og Ole Jensen.

Specielt for
KVINDER

FUGLEPIGERNE

Moesgård og Giber Å lør. 6/12 kl. 10-12. Skovmøllen, Skovmøllevvej 51, 8270 Højbjerg. Vi gentager succesen fra de sidste år og håber også i år at se Norges nationalfugl, Fossekaraklen eller vandstæren, der har sit vinterkvarter ved blandt andet Giber Å. Vi går langs åen, der slynger sig ned igennem bøgeskoven og har sit udløb ved fiskehuset i Århus Bugt. Efter kl. 12 madpakke og gløgg som Rikke laver på trangiaen. Turlleder og brygmester: Hanne Andersen og Rikke Rørbech.

Alrø - Horskær, Kalsemade, Lerdrup bugt søn. 25/1 kl. 13-17. Toiletbygningen ved Alrødæmningen. Årstiden er ingen hindring for at opleve spændende fugle på Alrø og omegn. Den toppede skallesluger og mange edderfugle ligger i bæltet mellem Alrø og fastlandet. Vi starter med at køre til Egehoved, hvor vi går langs vandet. Måske ser vi jagende havørne og fjeldvåger kan ofte ses svæve over Hjarnø. Efter et stop ved pollerne, hvor der plejer at ligge mange ænder og gæs, tager vi videre mod Horskær og Kalsemade ved Gylling næs. Her har sølvhejren stået og fisket mens vandrefalken har indtaget sit bytte. Sidste år var her op til 9 mosehornsluger, som jagede på de inddæmmede græsmarker ved Kalsemade. Turlledere: Rikke Rørbech (tlf. 22 24 98 50) og Dorte Faurschou Hertz (tlf. 41 85 72 54).

Sydøstjylland

LOKAL

DOF Sydøstjylland

Kontakt:

Hans Pinstrup . Dalagervej 95 . 8700 Horsens . Tlf. 75 64 2773
www.dof-sydostjylland.dk
E-mail til lokalafdelingen sendes via hjemmesiden

MØDER

Fugletræk ved Eilat tirs. 11/11 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Hans Henrik Bay fortæller om og viser billeder fra en tur til Eilat i Israel i foråret 2014.

Julehygge tirs. 2/12 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Alle medlemmer opfordres til at møde op og vise deres bedste fuglefotos fra 2013. Lokalfdelingens overvågningsgruppe fortæller om atlasaktiviteterne i forbindelse med Atlas III. Lokalfdelingen er vært for kaffe, kage og lidt julegodter.

Fuglefjer tirs. 6/1 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Kurt Storgaard fortæller om fuglefjer og om, hvordan man kan kende forskellige fuglearter blot ved at have en enkelt fjer eller to. Foredraget bliver suppleret med fremvisning af dele af Kurts imponerende samling af fuglefjer. Mød op til en spændende aften.

Generalforsamling tirs. 3/2 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Først afholdes generalforsamling med beretning, regnskab og valg til lokalbestyrelse og repræsentantskab. Derefter vil der blive vist fuglebilleder.

Fuglestemmekursus i foråret 2015

I foråret 2015 udbydes fuglestemmekursus for alle interesserede. Kurset strækker sig fra marts til maj og indbefatter otte mødeaftener á to timer på hverdage, samt fire ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af en kompetent underviser få både teoretisk og praktisk træning i ca. 50 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Mødeaftenerne bliver i Bygningen i Vejle kl. 19-21, og ekskursionerne bliver aftalt nærmere den første aften. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail: conny.broholm@mail.dk. Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere. Kursusleder: Conny Broholm (tlf. 24 49 85 04).

Dato for mødeaftener: man. 9/3, man. 16/3, man. 30/3, man. 13/4, man. 20/4, man. 27/4, man. 11/5, man. 18/5.

Dato for ekskursioner: Søn. 22/3, søn. 12/4, søn. 26/4, søn. 17/5.

TURE

Horsens Nørrestrand lørdage kl. 10-12. For enden af Rønnevej i Horsens. Turleder: Hans Pinstrup (tlf. 75 64 2773).

Lør. 29/11 kl. 10-12. Vi vil se på årstidens fugle på lokaliteten. Mulighed for forskellige andefugle og evt. havørn.

Lør. 13/12. Vi vil se på årstidens fugle på lokaliteten. Mulighed for forskellige andefugle, bl.a. lille skallesluger, og evt. havørn.

Vandstæretur i Vejle Ådal lør. 24/1 kl. 10-12. Vingsted Mølle. Vi går en tur fra Vingsted mølle til Haraldskær fabrik og retur. Med lidt held får vi vandstæren at se undervejs. Turleder: Allan Bech (tlf. 30 66 39 15).

Vejle Fjord søn. 1/2 kl. 10. P-pladsen ved Stark, Ibæk Strandvej 5-7, Vejle. Oplev nogle af de fugle, der tilbringer vinteren på Vejle Fjord. Vi forventer at se hvinand, troldand, gravand, pibeand og stor skallesluger, og måske er vi også heldige at få isfuglen at se. Turleder: Jørgen Pagh (tlf. 22 66 22 34).

Vestjylland

LOKAL

DOF Vestjylland

Kontakt:

Formand: Lars Holm Hansen . Sandbækvej 26 . 6971 Spjald
Tlf. 22 96 13 17. Mail: formand@dofvestjylland.dk

Ture: Poul Krag . Skrænten 15, Sevel . 7830 Vinderup
Tlf. 97 44 84 17 / 22 36 02 36 . Mail: poukrag@tdcadsl.dk

Seniorture: Peder J. Pedersen . Mejdalvej 14 . 7500 Holstebro
Tlf. 97468481 / 23678875 . Mail: seniorture@dofvestjylland.dk

Se nyheder og flere ture på www.dofvestjylland.dk

MØDER

Arktis' plante- og dyreliv man. 17/11 kl. 19-21.30. Aulum Fritidscenter, Markedspladsen 10, Aulum. Denne aften sætter Hans Meltofte fokus på, hvordan det går med plante- og dyrelivet i Arktis. Hans Meltofte, der er seniorrådgiver på AU og mangeårigt medlem af DOF Hovedstyrelse og formand for Naturpolitisk Udvalg har i 40 år lavet undersøgelser og skrevet bøger om Arktis' planter og dyr og effekterne af klimændringerne. Foreningen byder på en kop kaffe.

Årets ornitologiske oplevelser tirs. 2/12 kl. 19. Aulum Fritidscenter, Markedspladsen 10, Aulum.

Vi mødes og ser fotos og film samt hører beretninger fra årets oplevelser. DOF Vestjylland er vært ved en bid brød og lidt at drikke til. Har du et indslag, så kontakt Karen Bendtsen på tlf. 97 44 83 12/22 53 02 94 senest den 30/11.

Generalforsamling tirs. 27/1 kl. 19. Aulum Fritidscenter, Markedspladsen 10, Aulum.

Fugleoplevelser gennem illustrationer og fotos man. 23/2 kl. 19-22. Plexus, Idom Raasted Hallen, Idomlundvej 23, Holstebro. Fugle- og naturtegner en Jens Overgaard Christensen viser og fortæller os om, hvordan de fugle, han ser, bliver til hans kendte akvareller og illustrationer. Jens udstiller i forbindelse med arrangementet et lille udpluk af sine billeder, som der bliver mulighed for at kigge på i pausen. Senere vil tidligere DOF-formand Christian Hjorth fortælle og vise billeder fra sine fantastiske naturoplevelser på en rejse i Costa Rica. Foreningen byder på en kop kaffe.

DOF Nordvestjylland

Kontakt:

Formand: Karsten Hansen . Nørrehedevej 12, Tange
8850 Bjerringbro . Tlf. 40 47 89 24 . Mail: kihak38@gmail.com

Ture: Martin Høj Hansen . Tlf. 87 51 41 52
Mail: martin.hoj.hansen@gmail.com

Se mere på hjemmesiden: www.dof-nordvestjylland.dk/

MØDER

Julehyggemøde tors. 27/11 kl. 19-22. Søndermølle i Viborg, Vinkelvej 40. Traditionen tro afholdes julehygge møde, hvor vi håber at se rigtig mange af foreningens medlemmer. Vi byder på en let frokost og kaffe, der kan købes drikkevarer til rimelige priser. Kontakt: Gitte og Kaj Jensen (tlf. 23 28 19 42).

Generalforsamling lør. 28/2 kl. 12-16. Dagsorden i følge vedtægterne, se www.dof-nordvestjylland.dk under arrangementer. Lokalfdelingen er vært ved en beskeden frokost, med øl og vand ved mødets start, samt kaffe/te og kage under mødet. Inden generalforsamlingen er der fugletur til Skive Havn, kl. 10.

Fuglestemmekursus i foråret 2015

I foråret 2015 fuglestemmekursus for alle interesserede. Kurset strækker sig fra marts til maj og indbefatter otte mødeaftener á to timer på hverdage, samt fire ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af en kompetent underviser få både teoretisk og praktisk træning i ca. 50 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Mødeaftenerne bliver på Keramik-salen på Ny Skivehus, Odgaardsvej 15A, 7800 Skive fra kl. 19-21, og ekskursionerne bliver aftalt nærmere den første aften. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail mogensenlars@yahoo.dk. Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere. Kursusleder: Lars Mogensen (tlf. 86 65 36 14/31 95 18 05).
Dato for mødeaftener: tors. 5/3, tors. 19/3, tors. 9/4, tors. 23/4, tors. 30/4, tors. 7/5, tors. 21/5, tors. 28/5
Dato for ekskursioner: lør. 31/3, lør. 18/4, lør. 16/5, lør. 30/5 (tidspunkt aftales nærmere første mødeaften).

TURE

Morgenfugletur til Hald Sø søn. 14/12 kl. 9-12. P-pladsen ved Hovedgården, Ravnsbjergvej 76, Viborg. Vi går gennem parken til ruinen og en tur til Troldeslugten. Vi lytter og kigger efter småfugle undervejs. Måske er vi heldige med vandstær, bjergvipstjert og isfugl, og måske møder vi flokke af sjagger, vindrosler og kvækerfinker. Turlleder: Ole Lilleør (tlf. 20 78 95 87).

Musvåge. Danmarks mest udbredte rovfugl, ca. 5.000 ynglepar. Ses ofte langs vejene hvor den lever af mus og påkørte dyr. Voksne fugle overvintrer, ungfugle tager til Holland, Belgien og Nordfrankrig. Især over Østdanmark kan man i foråret se meget store træk af musvåger. Om vinteren fordobles antallet af musvåger grundet de trækkende gæster fra Norge, Sverige og Finland.
Foto: Torben Andersen.

TURE

Vinterfugle ved Idom-Råsted søn. 10/1 kl. 9-13. Idom Kirke. Vinterfugletur til dambrugene og økologiske farme med frilandsgrisene omkring Idom/Råsted. Mange vinterfugle tiltrækkes af frilandsgrisenes foder og dambrugenens isfri vandflader. Måske ser vi isfugl, bjergvipstjert, vandstær, svaleklire og ænder. Turlleder: Hans Rasmussen tlf. 97 48 51 88/23 83 85 19.

Thorsminde, Bøvling Klit, Felsted Odde lør. 31/1 kl. 9-12. P-pladsen ved Husby Kirke – nordsiden. Der er mulighed for ænder og skalleslugere i havnen, måske et par vadefugle og skærpiber. På Bøvling Klit holder ofte vandrefalk og fjeldvåge til. Felsted Odde er kendt for mange fugle i vågen under kolde vintre. Turlleder: Svend Erik Petersen tlf. 97 32 14 21/51 72 46 24.

Gråspurvvene

Specielt for SENIORER

Skjern Enge tors. 13/11 kl. 9-13. Det store Fugletårn på Lønborgvej (Hestholm-tårnet). En traditionsrig tur med gæs fra nord, gulnæbbede svaner, rovfugle og med lidt held bjergglærke, snespurv og lapværling. Turlleder: Jens Ballegaard (tlf. 22 82 11 75/jballegaard@pc.dk).

Julemøde man. 1/12 kl. 10-14. Baunebakken 8, Sevel, Vinderup. Som de foregående år finder mødet sted hos Leif, hvor vi begynder med at drikke kaffe. Vi snakker om fugleoplevelser, og året der går på held. Herefter er der en tur til Geddal eller Rettrup Kær, hvor der er sangsvaner og grågæs. Mødeleder: Leif Novrup (tlf. 97 44 83 01/23 31 56 01/leifnovrup@pc.dk). Husk selv at medbringe kaffe/the. Foreningen er vært med rundstykker. Tilmelding senest d.30/11 kl. 20 til Leif.

Vinterfugle på Agger Tange søn. 4/1 kl. 9-13. Svaneholmhus – Agger Tange, ved færgelejet, Aggervej 35, Vestervig. Den traditionsrige nytårstur til Agger Tange, som huser en mængde overvintrende fugle, f.eks. storspove, rødben, bjergirisk, vandrefalk og forskellige andre vadere og rovfugle samt svaner, gæs, ænder og måger. Desuden kan der ofte ses sortgrå ryle og med lidt held måske også bjerglærke, snespurv og mosehornugle. Vi ser, hvad der dukker op. Det er meget afhængigt af, hvordan vinteren arter sig. Turledere: Per Buchwald (tlf. 86 67 16 38) og Frits Rost (tlf. 31 38 12 11).

Gråmejserne

Hverdags-
TURE

Nors Sø ons. 19/11 kl. 10-13. P-pladsen ved Vilsbøl Klitplantage – i sydvestenden af søen, Agerholmvej, Thisted. Vi går hen til fugletårnet, hvorfra ulven blev set på en lignende fugletur i efteråret 2012 og ser, hvad sø og skov denne dag kan byde på af ænder, lap-pedykkere, rovfugle, småfugle o.a. Turleder: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27).

Sønderlem Vig – Håsum Enge man. 8/12 kl. 13-17. Shell Stationen ved rundkørslen øst for Håsum.

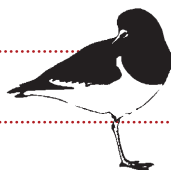
At stå i skumringen i et fugletårn, og skue ud over rørskov og enge, mens flere blå kærhøge flyver rundt over rørskoven før de går til nattero – det er en helt fantastisk oplevelse. Dette syn håber vi at kunne vise jer denne dag. Vi starter forinden med en lille rundtur omkring Sønderlem Vig, og ser hvad engene gemmer netop den dag. Turleder: Anni Ooppelstrup (tlf. 28 93 10 72).

Tange Sø tors. 15/1 kl. 9-12. P-pladsen ved Energimuseet, Bjerringbrovej 44, Bjerringbro, Vi besøger i biler forskellige steder langs søen alt efter vejret og hvor de bedste chancer er for at se fugle. Vi slutter turen i Ans. Der er gode muligheder for lille og stor skallesluger, andre overvintrende andefugle, isfugl, havørn og flere småfugle. Turleder: Karsten Hansen (tlf. 40 47 89 24).

Sydvestjylland

LOKAL

DOF Sydvestjylland

Kontakt:

Kim Mogensen . Dalsvinget 44 . 7200 Grindsted . Tlf. 40 59 22 44
Email: kim.mogensen@mvb.net

Se også www.dofsydvest.dk

TURE

Rickelsbøller Koog, Saltvandssøen og Ballum enge lør. 13/12 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Hjørnet af P-pladsen længst fra biblioteket. Den klassiske juletur til landets sydvestligste hjørne (og lidt syd for). Vi ser på gæs, ænder og rovfugle, og med lidt held støder vi også på nogle af vinterens småfugle (bjerglærke, snespurv etc.). Der er sat tid af til lidt grænsehandel. Husk pas! Tilmelding senest 11/12 til Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/soren-p@esenet.dk). Turledere: Sven Bødker og Søren Peder Nielsen.

DOF Sønderjylland

Kontakt:

Formand: Gert Fahlberg, Sottrupskov 10. 6400 Sønderborg
Tlf: 74 46 83 21 E-mail: gert.fahlberg@bbsyd.dk

Ture: Karl Schlichter, Nørremark 36. 6230 Rødekro. Tlf: 74 66 13 96
E-mail: karl.schlichter@privat.dk

Panurus: Gabor Graehn, Nyvang 10. 6400 Sønderborg.
E-mail: gaborgraehn@gmail.com

Se også nyheder og ture på www.dof-sj.dk samt i Panurus

MØDER

Julehygge med fugleflet, fuglefotos og gløgg man. 1/12 kl. 19-22.

Haderslev Realskole. Kom og flet en julefugl. Alle er velkomne uanset om man har prøvet det før eller ej. Efter at vi har knoklet med hoved og hænder vil naturfotograf Torben Andersen vise nogle af sine smukke fotos af fugle og fortælle om sine oplevelser med kamera i naturen. Afdelingen byder på gløgg og æbleskiver samt sørger for materialer til fletteriet. Tilmelding senest den 27/11 til Elisabeth Bech (tlf. 20 40 69 19/elisabeth.bech@gmail.com) eller Helle Regitze Boesen (tlf. 40 78 16 20/hrb@reg.dk).

Årsmøde og generalforsamling søn. 1/2 kl. 10. HohenWarte syd for Højer - Siltoftvej 2, Højer. Som sædvanligt er årsmødet og generalforsamlingen opdelt i 3 dele. Kl. 10 starter vi med en frisk gåtur fra Hohenwarte og ud til Vidåslusen, mens vi på vejen derud ser på fugle. Vi er tilbage på Hohenwarte kl. 12, hvor der serveres en let frokost (tilmelding skal ske i forvejen og koster 100 kr.). Kl. 13 følger årsmødet med relevante emner for "fuglefolket". Kl. 15 begynder generalforsamlingen, som bliver afholdt efter gældende regler. Det er muligt at deltage i alle dele af arrangementet eller kun i enkelte af dem. Hvis I ønsker at deltage i frokosten, så skal I tilmelde Jer til Egon Iversen (tlf. 74 41 57 19/e.iversen@stofanet.dk) senest d. 23/1. For nærmere oplysninger se årets sidste Panurus, som udkommer en gang i december måned eller kontakt formand Gert Fahlberg (tlf. 74 46 83 21/gert.fahlberg@bbsyd.dk).

TURE

Formiddagstur til Gråsten Søerne tors. 13/11 kl. 9-11.30. P-pladsen ved Slotshaven. Normalt ses ret mange arter, nogle i tusindvis. Ring evt. om samkørsel. Turleder: Lars P. Hansen og Anker Hansen (tlf. hhv. 40 87 62 44/22 66 02 15).

Formiddagstur til Sandbjerg Møllensø søn. 30/11 kl. 9-11.30. Ved slot-tets parkeringsplads. Vi ser ofte isfuglen, men søen er ellers tilholds-sted for mange andefugle. Ring evt. om samkørsel. Turleder: Gabor Graehn (tlf. 42 72 04 40).

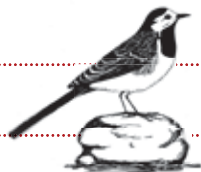
Jul i Søgård Skov fre. 26/12 kl. 10-12. Kør forbi Søgård kaserne ad Søgård Hovvej til P-pladsen midt i skoven. Jeg går igen en juletur gennem et varieret israndsområde med både løv- og nåleskov samt Søgård Sø i baggrunden. Vi kan sikkert se spætter, rovfugle, forskellige overvintrende småfugle og en del andefugle i Søgård Sø. Turleder: Egon Iversen (tlf. 74 41 57 19).

Fyn LOKAL

DOF Fyn

Kontakt:

Formand: Henrik Kalckar Hansen . Norddalen 27 . 5260 Odense S
Tlf. 30 70 90 38 . E-mail: kalckar@webspeed.dk

Eskursionsudvalg

Michael Mosebo Jensen . Gammel Højmevej 104 . 5250 Odensen SV.
Tlf. 26 82 07 29 . E-mail: mmj@doffyn.dk

MØDER

Caféaften til Indonesien ons. 19/11 kl. 19-21. Naturskolen Åløkke-
stedet, Hudevad Byvej 20, Hudevad. Foredrag med billeder fra en
sommertur til Indonesien 2014, hvor Michael Mosebo Jensen og Allis
Nielsen besøgte Sulawesi, Kalimantan (indonesisk Borneo) samt Java
i 4 uger for at se på eksotiske fugle, næseaber, orangutanger, og hvad
der ellers rørte sig i de (stadig) eksisterende regnskovsområder.

*Spurvehøg. Spurvehøgen er i dag Københavns og Frederiksbergs
talrigeste rovfugl, op mod 30 par yngler i dette område. Som hos
vores øvrige rovfugle er hunnen den største, hvilket i yngletiden
gør de to køn i stand til at fange fugle af forskellige størrelser til
deres unger. Foto: Albert Steen-Hansen.*

TURE

Vestfyn rundt søn. 23/11 kl. 8.30. Fugletårnet i SV-hjørnet af Føns
Vang. Vi starter med at se, hvad der rører sig i Føns Vang, hvorefter
turen går sydover med besøg på Husby Strand og Helnæs Made.
Der er mulighed for havørn, sædgers og diverse ænder. Tilmelding til
turleder Michael Mosebo Jensen på tlf. 26 82 07 29.

Ørnetur til Brændegård Sø søn. 7/12 kl. 9. Brændegård. Foruden
en fair chance for havørne vil der givet være en del andefugle i søen
såsom stor og lille skallesluger. Turledere er Henrik Kalckar Hansen og
Kell Grønborg. Tilmelding til Kell på tlf. 20 91 15 06.

Begyndertur til Assistenskirkegården, Odense søn. 4/1 kl. 9-12. P-
pladsen v. Assistenskirkegården. Denne lokalitet er et godt småfugle-
lested om vinteren. Foruden de almindelige spurvefugle, vil turleder
Dieter Maazden prøve at finde kernebidder, som ofte ses på disse
kanter. Tilmelding til Dieter på tlf. 66 16 68 61.

Begyndertur til Stige Ø søn. 8/2 kl. 9-12. Her ved midvinter er der altid
mange fugle i Odense Fjord - og så kan de beskues på nært hold. Det
gælder mange ænder, svaner og ikke mindst lille lappedykker, som lig-
ger i store flokke i området. Mulighed for havørn. Tilmelding til turleder
Dieter Maazden på tlf. 6616 6861 og hør her nærmere om mødested.

DOF Storstrøm

Kontakt:

Michael Thelander . Løjtoftevej 175 . 4900 Nakskov . Tlf. 54 92 83 46

E-mail: m.thelander@post.tele.dk

Se mere på hjemmesiden: www.dof-storstroem.dk

MØDER

Mandagsmøder i Næstved kl. 19. Fritidscentret, H.C. Andersensvej 24, Næstved. Parkering ved Fritidscentret, ikke ved Boligselskabet. Kontakt: Finn Jensen (tlf. 30 45 68 08), Bent Nielsen (tlf. 21 74 54 84), Lisbeth Petersen (tlf. 29 91 47 11).

24/11: Ole Friis Larsen: Mecklenburg – Vorpommern, evt. Malta.

21/1 (bemærk afholdes onsdag): Palle Nygaard: Årets gang på Sprogø – Fuglene på Sprogø.

Tirsdagsmøder i Allerslev kl. 19. Allerslev Gl. Skole, Enghavevej 2b, Allerslev. Kontakt: Holger Jensen (tlf. 55 99 63 45).

2/12: Ordet er frit.

6/1: Oplevelser i Brasilien.

3/2: Uffe B. Nielsen – Fugle og Natur ved Maribosøerne.

Tirsdagsmøder i Haslev kl. 19.30. Haslev Bibliotek, lokale 2, Jernbanegade 62, Haslev. Kontaktperson: Leif Tureby, Tlf. 56 31 60 95. Medbring kaffe/te til eget brug.

18/11: Lene Smith viser billeder og fortæller om en fuglerejse rundt i det østlige Kina.

2/12: Bo Tureby viser billeder og fortæller om oplevelser fra ind- og udland. Fugle og dyr på min vej.

Torsdagsmøder i Nykøbing F. kl. 19-22. Fjordskolen, Fjordvej 46, Nykøbing F. Ungdomskolens lokaler i kælderens. Vel mødt fra gruppen omkring torsdagsmøderne: Asbjørn, Birte, Freddy og Benny (tlf. 25 14 39 39).

4/12: Æbleskiver og Gløgg. Asbjørn Jensen viser billeder fra lokalområdet.

8/1: Per Schirmacher om sin tur til Kazakhstan og Kirgisien i 2007.

5/2: Laila Roland om sit besøg i Canada.

TURE

Fugletur og julemøde lør. 22/11 kl. 10-17. Avnø Naturcenter, Flyvervej 40, Lundby. Vi starter med en tur ud til fugleobservationskullet. Du bestemmer selv, om du vil deltage i turen eller blot deltage i julemødet. Ved 13-tiden serveres en buffet bestående af julens traditionelle retter med efterfølgende kaffe og kage. Pris kr. 135,00. Medbring selv drikkevarer. Tilmelding til Lis Hansen (tlf. 55 38 26 61/tranen19@live.dk) senest 15/11. Beløbet kr. 135,00 indbetales på DOF Storstrøms konto i Jyske Bank reg. nr. 5041 konto nr. 0004005392 mrk. Julemøde, navn og tlf.nr. senest d. 15/11.

3-dagstur til Nordvestjylland d. 8. - 10. maj 2015. Vi tager på en 3 dages tur, med besøg på mange spændende fuglelokaliteter som Gyldensten (Fyn), Vejlerne, Bulbjerg m.m. Der vil være mulighed for at se arter som skestork, ride, sortterne, forskellige vadefugle, ænder og gæs. Vi starter i Nykøbing F. fredag kl. 7 med stop i Vordingborg kl. 7.30 og Næstved kl. 8. Tilbage i Nykøbing F. søndag kl. 21. Vi bor på hotel Pinenhus, Roslev direkte ud til Saltingsund. Pris pr. prs. i delt dobbeltværelse kr. 2.975,-. Børn under 12 år er halv pris v./ekstra opredning. Tillæg for enkeltværelse kr. 450,- pr. prs.. Ørslev Gruppe og Specialrejser A/S medlem af rejsegarantifonden nr. 1711, og Ørslev rejser alm. rejsebestemmelser er gældende for turen. Der er bindende tilmelding senest den 14/2. Herefter modtager man rejsebevis/opkrævning fra Ørslev rejser. Depositum på kr. 820,- pr. person betales senest 8 dage fra fakturadato, og senest 30 dage før afrejse betales restbeløbet. Turledere: Finn Jensen og Lars W. Christoffersen. Tilmelding til Berndt Jeppesen (tlf. 61 76 49 04/danny-jeppesen@get2net.dk) med oplysning om navn på deltagere, mobil tlf.nr., e-mail adresse samt påstigningssted. Turen gennemføres ved 30 deltagere.

Rådmandshaven lør. 6/12 kl. 10-12. P-pladsen ved indgangen til Rådhuset i Rådmandshaven, Næstved. Først går vi til Stryget for at se efter vandstær, grønbenet rørhøne, lille lappedykke. Derefter ind i skoven, hvor småfuglene holder til, og langs bækken, hvor der også kan være vandstær. Turleder: Bent Rung Nielsen (tlf. 30 88 97 52).

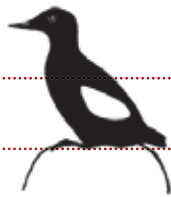
Nytårstur Avnø lør. 3/1 kl. 9. Avnø Naturcenter, Flyvervej 40, Lundby. Vi går en tur rundt i området, afhængigt af vejret, og hvor fuglene er. Men turen slutter indenfor, hvor vi hører om observationer fra deltagerne vedr. gæs og sangsvaner bl.a. Turleder: Finn Jensen (tlf. 30 45 68 08).

Snespurv. Her i landet ses snespurven som træk- og vintergæst. Den er lidt større end gråspurven og ses som den normalt i mindre flokke. Snespurven er verdens nordligst ynglende spurvefugl. Føden består af frø og insekter, og ved vandet kan den tage bl.a. tanglopper.

Foto: John Larsen.

DOF Vestsjælland

Kontakt:

Formand: Lasse Braae . Sophievej 10 . 4581 Rørvig
Tlf. 28 90 10 82 . E-mail: lassebraae@hotmail.com

Lokalbladet Bladsmutten

Redaktør Henrik Baark . E-mail: bladsmutten@mail.dk

MØDER

Tirsdagsmøder i Haslev Lokalgruppe kl. 19.30. Haslev Bibliotek Lokale 2, Jernbanegade 62, Haslev. Kontaktperson: Leif Tureby, Tlf. 56 31 60 95. Medbring kaffe/te til eget brug.

En rejse rundt i Kina 18/11. Lene Smith viser billeder og fortæller om en fuglerejse rundt i det østlige Kina.

Fugle og dyr på min vej 2/12. Bo Tureby viser billeder og fortæller om oplevelser fra ind- og udland.

Foredrag om Galapagos ons. 14/1 kl. 19-21.30. Holbæk Bibliotek, Nygade 9-13, Holbæk. Galapagos øerne er af vulkansk oprindelse og ligger ved ækvator i Stillehavet og tilhører Ecuador. Øerne er især kendt for deres fascinerende dyreliv med mange endemiske arter, herunder landskildpadder, havleguaner, spottedrosler og darwinfinker. Desuden er der masser af pelikaner, fregatfugle, suler og andre havfugle. Christian Glahder besøgte Galapagos i 2012 som deltager på en DOF Travel tur. Christian er uddannet biolog og har været ansat på Danmarks Miljøundersøgelser. Han er desuden aktiv i DOF og i DN. Han har set på fugle mange steder i verden. Undervejs er der en pause, hvor deltagerne kan nyde medbragt kaffe, te og kager. Øl og vand kan købes. Laves i et samarbejde med Nordvestsøjlands Naturhistoriske Forening. Kontaktperson: Kirsten Laursen (tlf. 57 82 02 30/61 30 20 53).

Generalforsamling søn. 1/2 kl. 13-14. Sorø Kultur- & Fritidscenter, Frederiksvej 27, Sorø. Frokost – Medbragt madpakke kan spises. Generalforsamlingen begynder kl. 14. Vi serverer kaffe. Øl og vand kan købes. Dagsorden iflg. vedtægterne. Se Bladsmutten og lokalafdelingens hjemmeside: www.dof-vestsjælland.dk

Fuglestemmekursus i foråret 2015

I foråret 2015 udbydes fuglestemmekursus for alle interesserede. Kurset strækker sig fra marts til maj og indbefatter otte mødeaftener á to timer på hverdage, samt fire ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af en kompetent underviser få både teoretisk og praktisk træning i ca. 50 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Mødeaftenerne bliver på Værkerne, Sorø og afholdes tirsdage mens ekskursioner afholdes søndage. Alle datoer bliver meldt ud på et senere tidspunkt (kontakt evt. kursuslederen for yderligere information). Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail: jaki@sceu.dk. Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere. Kursusleder: Jan Kiel.

TURE

Vandstær, ørne og glenter lør. 15/11 kl. 13-17. Kalundborg Vandrerhjem. Vi begynder ved Strids og Øresø Møller for at se efter vandstær og evt. isfugl. Derfra kører vi en rundtur forbi Lille Åmose, Kattrup Gods, Bromølle Kro, Sønderød, Torsø, Buerup og Tissø. Landskabet er fantastisk, og hele vejen vil der være muligheder for at se glenter og ørne, og vi håber selvfølgelig på, at glenterne også skulle have overnatningstræ(er) et sted på vejen. Turlleder: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Hyggetur i Klosterskoven Kalundborg lør. 6/12 kl. 10-12. P-pladsen ved Klosterskoven på Lerchenfeldvej, Kalundborg. Årets sidste tur er en hyggeslentretur i Klosterskoven, hvor vi går en rundtur og ser på, hvad der er af fugle her ved vintertid. Turlleder: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Rovfugleture ved Jyderup kl. 10. P-pladsen over for Bromølle Kro. Fra Bromølle Kro kører vi ud til Skarresø, Lille Åmose, Tissø og andre lokaliteter. Turlleder: Gerth Nielsen (tlf. 24 98 34 66).

Søn. 7/12, søn. 4/1, søn. 1/2

Skælskørområdet søn. 11/1 kl. 10. Nedkørslen til campingpladsen ved Skælskør Nor. Vi ser på rastende fugle ved noret og fjorden. Der køres til andre lokaliteter, hvor der er mulighed for blå kærhøg, fjeldvåge, havørn og diverse gæs og svaner. Turlleder: Anders Jakobsen (tlf. 58 19 66 41).

Vintertur på Gisseløre lør. 17/1 kl. 10-12. P-pladsen ved Restaurant Gisseløre i Kalundborg. Første tur i 2015 i Kalundborg Lokalgruppe er en vintertur på Gisseløre, hvor der på denne årstid skulle være gode muligheder for at se fugle på vinterbesøg, fx snespurve og diverse havfugle. Turlleder: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Seniortur til Tamosen ved Suserupgård ons. 12/11

kl. 11-13. P-pladsen ved Suserupgård, Suserupvej 14, Sorø (overfor Sorø Golfklub). I Tamosen raster der hver vinter et pænt antal lille skallesluger, som både holder til i Susåen og i tørvegravene neden for fugleskjulet, så vi håber de første fugle er ankommet til området. Er vi heldige, så ser vi havørn og måske også isfugl. Antallet af fugle afhænger af om vinteren sætter tidligt ind, og om tørvegravene fryser til. Turledere: Kirsten Laursen og Henrik Baark (tlf. 57 82 02 30/61 30 20 53).

Specielt for SENIORER

Gulspurv. Arten hører til værlingefamilien og er både en ungle- og en standfugl. Rede på jorden eller lavt i busk. Lever fortrinsvis af insekter og i vintertiden af frø og korn. I Dyrehaven nord for København ses de ofte ved det foder, som lægges ud til hjortene. I sangen tæller den til syv, men der findes landet over forskellige variationer. Foto: Lene Ørskov.

DOF Bornholm

Kontakt:

Formand: Carsten Andersen . Bagå 1. 3790 Hasle .
Tlf. 56 96 22 40 . bornholm@dof.dk

Lokalbladet "Gaddisjn"

E-mail: lclemme@mail.dk www.dof-bornholm.dk

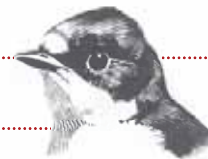
TURE

Fugle på den grønne ring lør. 3/1 kl. 10-12. P-pladsen ved Snorrebakkesøen. Vi går en tur på det, der engang bliver til "den grønne ring" rundt om Rønne. Forhåbentlig ser vi ænder på søerne og spætter og småfugle i træer og buske rundt om søerne. Turen tager et par timer. Turledere: Christian Lau (tlf. 21 44 08 89) og Niels Erik Johansen (tlf. 30 48 67 46).

Kobbeådalens – fra kyst til Stavehøl lør. 1/2 kl. 13. P-plads ved Kobbeåens udløb (Kobbebro på Melstedvej). Vi går en tur op langs åen helt til Stavehøl – hvis føret tillader det – og nyder det fantastiske smukke område med høje klippesider og afvekslende bevoksning. Mulige arter: Musvåge, vandstær, ravn, kernebidder og derudover spætter og mejser. I 2014 blev der set bjergvipstjert på lokaliteten, men så heldige kan vi vel ikke være på denne tur? Efter turen i dalen vil vi se, hvad der lader sig se på stranden. Turledere: Merete Mortensen (tlf. 30 95 56 48) og Birthe Egebjerg (tlf. 61 11 33 35).

Sjagger. Sjaggeren ynglede første gang i Danmark i 1960. Den ses oftest om vinteren, hvor træfugle fra det nordlige Skandinavien gæster landet. I Københavnsområdet er talt flokke på 10.000 fugle, og det er i øvrigt også der samt det nordlige Sjælland, at den er mest udbredt som ynglefugl. Foto: Jan Skriver.

DOF Nordsjælland

Du kan læse om alle DOF Nordsjællands ture og møder på hjemmesiden: www.dofnordsj.dk.

Klik på fanebladet "Ture og Møder" øverst på siden så får du det bedste overblik.

Hvis du har spørgsmål kan du kontakte Luise Ekberg på e-mail luise.ekberg@dofnordsj.dk eller tlf. 20 28 72 73.

Fuglestemmekurser i foråret 2015

I foråret 2015 udbydes to fuglestemmekurser for alle interesserede. Kurset strækker sig fra marts til maj og indbefatter otte mødeaftener á to timer på hverdage, samt fire ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af kompetente undervisere få både teoretisk og praktisk træning af ca. 45 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Mødeaftenerne bliver på Frederiksborg Byskole, Carlsbergvej 13, 3400 Hillerød kl. 19.30-21.30, og ekskursionerne bliver aftalt nærmere den første aften. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere.

Kursus 1:

Dato for mødeaftener og ekskursioner: Kommer snarest og oplyses ved tilmelding. Underviser Lars Michael Nielsen. Tilmelding på e-mail til larsmichael83@gmail.com Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften.

Kursus 2:

Mødeaftener: 5/3, 12/3, 19/3, 26/3, 15/4, 23/4, 7/5 og 21/5.
Ekskursioner: (morgen) 28/3, 25/4, 9/5 og 29/5.

Undervisere: Per Ekberg og Luise Ekberg. Tilmelding på e-mail til luise.ekberg@dofnordsj.dk. Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Spørgsmål kan rettes til: Luise Ekberg på tlf. 20 28 72 73.

RESERVATERNE

Formiddagsfugletur ved Nivå ons. 26/11 kl. 10.30-13.30. Nivå togstation. Vi følger årets gang ved Nivå og lytter til sang og kald fra de fugle som lever i Nivås varierede natur. Turen er for alle, som ønsker at lære lidt mere om vores hjemlige fugle og det spændende dyre- og planteliv, som Nivå også byder på. Der kræves ingen specielle forudsætninger eller udstyr for at deltage. Turleder: Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).

Vivara Naturprodukter

Kvalitets & miljøvenlige naturprodukter til havens dyr (fugle, egn, pindsvin, m.fl.). Gratis forsendelse ved ordre over 500 kr. Ved ordre under 500 kr pålægges der 50 kr i fragt og eksp. gebyr.

Blopkakken

Denne bestseller pakke, som består af foderhuset "Moldau" og 4 foderblokke a 300 g: en original, en frøblok, en insektblok og en blok med bær er en ægte fuglemagnet. Prøv også SLAGTILBUDET til højre, som er elsket af alle havens fugle!

98058 Kun kr. 129,-

Foderblok til rødhalsen

Foderblokken er lavet specielt med henblik på rødhalsen. Vivaras patenterede fedtblanding, tilsat maledede jordnødder, frugt, frø og tørrede melorme. Blokken har dog vist sig at være en tilfølsstykke for alle havefugle.

10084 ca. 300 g kr. 15,-
Fra 10 stk. kun kr. 12,- / stk
Fra 20 stk. kun kr. 10,- / stk

SLAGTILBUD

Gourmetblanding til rødhalsen

Ved at tilføje tørrede insekter og frugt til denne blanding, er den blevet en rigtig delikatesse for rødhalsen. Ingredienser: Solsikkekerner, havre, hakkede peanuts, rosiner og tørrede melorme.

12058 2,5 kg kr. 98,-
12059 5 kg kr. 165,-
12060 10 kg kr. 295,-
Fra og med to sække a 10 kg Kun kr. 270,-

TILBUD

Fedtgant - til langtidsfodring

Nu kan du langtidsfodre, og samtidig sikre, at det kun er de små fugle, der kan komme ind til foderet. Fedtgiganten er let at skille ad, når den skal genfyldes eller rengøres. 32 x 27 cm

94550 Ekskl. Foderblok kr. 215,-

Er store fugle til gene?

På tlf. 33 31 33 26 & www.vivara.dk kan du afgive din bestilling eller GRATIS bestille det 148 siders katalog med megen information og mange nyttige tip. Annoncens priser gælder til og med 28. februar 2015.

5 års garanti!

Fodersæt

Art. 98286 Kun kr. 159,-
24 cm foderautomat (metal),
1 kg solsikkekerner

Redekasse El Paso

Art. 90763 kr. 125,-
Ø 34 mm, 22 x 18,5 x 30,5 cm

Lagerpakken (Hi-energy)

Art. 98074 kr. 349,-
10 kg automatblanding,
spand & frøskovl

Egnerpakken

Art. 98075 SLAGTILBUD 129,-
Foderhus +
1 kg egnblanding

Nyt Gratis 148 siders katalog

DOF København

Vesterbrogade 140. 1620 København V. kbh@dof.dk . www.dofkbh.dk

Fugleture for DOF Københavns medlemmer arrangeres af DOF Travel, Seniorudvalget, Køgegruppen og Roskildegruppen. DOF Travels rejser er annonceret andetsteds i bladet, mens de resterende ture er annonceret nedenfor. Alle ture kan ligeledes ses på vores hjemmeside, www.dofkbh.dk. Alle ture er gratis medmindre andet er angivet.

Betaling af turene

DOF Travel Københavnsafdelingen . Dansk Ornitologisk Forening
Vesterbrogade 140A, 1. sal . 1620 København V. . Giro 807 3333
E-mail: travel@dof.dk . www.doftravel.dk

Tirsdagsvagtens kontaktoplysninger

Træffetid: Hver tirsdag fra kl. 18.30-20.00 . Tlf. 33 28 38 00

For betaling af ture arrangeret af Grågæssene, Køgegruppen eller Roskildegruppen se særskilt afsnit.

MØDER

Utterslev Mose - hvad nu...? tors. 22/1 kl. 19-21. Mødesalen, Fuglenes Hus, Vesterbrogade 140. Troells Melgaard kommer og fortæller om hvad de frivillige laver i mosen, hvilke udfordringer der er, og hvad fremtiden bør/ kan bringe.

Fuglesnittekursus lør. 24/1 kl. 10-15.30. Engvej 139, Kbh. S. (Børnehaven Soria Moria), tæt på Femøren Metrostation. Snit og mal enkle "naturtro" småfugle. Der arbejdes ud fra udskårne lindetræklodser, og fuglene sættes dekorativt op. For børn (fra 12 år), forældre og bedsteforældre. Yngre børn vil kunne snitte enklere ting i friskt træ. Medbring madpakke og drikkevarer. Underviser Frank Egholm, forfatter til flere bøger om snitning. Se mere på www.snittesiden.dk. Pris 80 kr. pr. person. Kurset afholdes hvis mindst 15 tilmeldinger. Max. 25 aktive deltagere. Tilmelding senest 5/1 på: egholm7@gmail.com

Fuglestemmekursus i foråret 2015

I foråret 2015 udbydes fuglestemmekursus for alle interesserede. Kurset strækker sig fra februar til maj og indbefatter otte mødeaftener á to timer på hverdage, samt fire ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af en kompetent underviser få både teoretisk og praktisk træning i ca. 50 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Mødeaftenerne bliver på Lundehusskolen, Lersø Park Alle 152, 2100 København Ø, kl. 18.30, og ekskursionerne bliver aftalt nærmere den første aften. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail lars.fugle@gmail.com. Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere. Kursusleder: Lars Jensen.

Dato for mødeaftener: tirs. 24/2 og de 7 følgende tirsdage.

Dato for ekskursioner: lør. 21/3, lør. 25/4, tirs. 5/5, tirs. 19/5.

Rørdrum. Fuglen der lyder, som når man puster i en tom flaske. Lever og yngler i rørskove og føden består bl.a. af fisk, salamandre og frøer. Kan overvinde i landet hvis vinteren er mild. Forstyrres den, strækker den hoved og hals op, så den går i ét med rørene.
Foto: John Larsen.

SMÅTURE

Genotte Sø man. 10/11 kl. 10-12.30. Nordenden af søen ved Brogårdsvej. På turen gennem Brogård Mose og rundt om søen ses mange andefugle og lappedykkere, i mosen mulighed for stor flagspætte, drosler og med lidt held vandrikse. Turleder: Morten Leisvig (tlf. 36 49 79 11).

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 11/11 kl. 9-12. P-pladsen på A6 over for Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og en tur rundt om Lille Valby, hvis tiden tillader det, og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 40 64).

Stafetvandring! søn. 16/11 kl. 10. Åmarken Station, Kystagerparken, Sydhavnstippen og Sydhavnen. Slut: Sjællandsbroen ved busstoppested, Sluseholmen (Bus 4A). Vi ser efter ænder, lappedykkere og Skalleslugere på vandet og forskellige småfugle i træer og buske. God mulighed for silkehaler, stillits, rovfugle og måske lille skallesluger. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 91 17).

Bognæs lør. 29/11 kl. 9-12. Mødested: P-pladsen for enden af vejen til Bognæs. Mulighed for invasionsarter i skoven, langs kysten andefugle og sene vadere og måske havørn. Turleder: Hans Harrestrup Andersen.

Stafetvandring! søn. 7/12 kl. 10. Sydhavnen og Amager Fælled. Mødested: Busstoppested Sluseholmen (bus 4A). Slut: DR Byen Metrostation. Vi ser efter flokkene af Lille Lappedykker og ænder der raster i havnen, samt drosler og andre småfugle. God mulighed for Silkehale, Stillits, Halemejsje og rovfugle. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 91 17).

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 9/12 kl. 9-12. Mødested: P-pladsen på A6 over for Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og en tur rundt om Lille Valby, hvis tiden tillader det, og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Damhussøen lør. 13/12 kl. 10-12.30. Hjørnet ved Damhuskroen. Er søen isfri ses mange rastende andefugle og måger. I de tilstødende haver småfugle. På Damhusengen ses blandt de mange kragefugle måske overvintrende stære. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

Kronborg søn. 14/12 kl. 9-12.30. Den store P-plads mellem lystbådehavnen og Kronborg. Vi ser efter trækkende ænder, alkefugle og måske suler. Vi går evt. en tur rundt i havnen og ser efter lille lappedykker og skærpiber. Turleder: Ivan Olsen.

Ishøj Strand lør. 20/12 kl. 9.30-12. Busstoppestedet ved museet Arken. I strandsøerne andefugle og på kysten måske snespurv og overvintrende vadere. I rørskoven mulighed for skægmejsje. På engen ved Store Vejleå mange gæs. Turleder: Frands E Jensen (tlf. 22 75 40 64).

Damhussøen fre. 26/12 kl. 10-12. Hjørnet ved Damhuskroen. Er søen isfri ses mange rastende andefugle og måger. I de tilstødende haver småfugle. På Damhusengen ses blandt de mange kragefugle måske overvintrende stære. Turleder: Morten Leisvig (tlf. 36 49 79 11).

Tisvilde Hegn fre. 26/12 kl. 9-12. Den store P-plads for enden af vejen gennem Tisvildeleje. Vi skal lytte og kikke efter evt. invasionsarter som korsnæb og kvækerfinke og nøddekrige. Ved kysten mulighed for alkefugle og lommer samt havænder og måger. Turleder: Nikolaj Noel Christensen (tlf. 40 58 39 78).

Utterslev Mose søn. 28/12 kl. 9-12. Hjørnet af Åkandevej/Pilesvinget. Er mosen isfri ses mange rastende andefugle og måger, måske overvintrende grågæs. Småfugle i rørskoven og mosens omgivelser. Turleder: Nikolaj Noel Christensen (tlf. 40 58 39 78).

Gilbjerg Hoved og Gilleleje Havn søn. 4/1 kl. 9-13. P-pladsen ved landevejen neden for Gilbjergstenen. Mulighed for alkefugle, sortænder, lommer og forskellige mågefugle. I de nærliggende krat mejser og andre småfugle. I havnen mange rastende måger, ofte ses gråmåge og ride imellem sølvmågerne. Fra vestmolen mulighed for alkefugle og havænder. Turleder: Jan Hjort Christensen.

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 6/1 kl. 9-12. Mødested: P-pladsen på A6 over for Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og en tur rundt om Lille Valby, hvis tiden tillader det, og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Jægersø og St Vejleås udløb ons. 14/1 kl. 10-12. Busstoppestedet ved museet Arken. Vi ser hvad der overvintret i Jægersø og på Ishøj enge, hvor vi har fint udsyn fra fugletårnet. Turleder: Rene Rantzau.

Nordhavnsstubben lør. 17/1 kl. 9-12. Ved enden af Kattégatvej (Krak 138 J1). Spændende område med mulighed for mange arter bl.a. lille lappedykker, mosehornugle, bjergpiber, skærpiber og snespurv. Turleder: Alex Rosendal.

Alsønderup Enge søn. 18/1 kl. 9.30-12. P-pladsen i Nejede Vesterskov. I skoven vintergæster som korsnæb og kvækerfinker. Andefugle på engene hvis isfrit. Mulighed havørn, musvåge og fjeldvåge. Turleder: Frands E Jensen (tlf. 22 75 40 64).

Gribskov ons. 21/1 kl. 9-12. Kagerup Station. Årstidens fugle og måske hvidvinget korsnæb. Turleder: Peter J Petersen.

Bognæs søn. 25/1 kl. 9-12. P-pladsen ved bommen til halvøen. Vi forventer at se havørn og måske vandrefalk, samt mange vandfugle ved kysten og i søerne. Småfugle i skoven. Turleder: Hans Harrestrup Andersen.

Frederiksberg Have søn. 1/2 kl. 10-12. Indgangen ved Frederiksberg Runddel. Vi ser efter drosler og andre småfugle, måske er mejserne begyndt med lidt forårssang. Samt ser efter ænder og havens fiskehejrer. Med lidt held stor flagspætte og spurvehøg. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 91 17).

Dyrehaven og Mølleåen søn. 1/2 kl. 9-12. P-plads Strandmøllekroen. Turen går langs Mølleåen til Rådvad og retur. Vinterfugle som Grønsisken, Vandstær og muligvis Isfugl. Turleder: Jan Nielsen (tlf. 40 58 24 46).

Kystagerparken tirs. 3/2 kl. 10 - 12. P-pladsen Åmarken Station. Andefugle i Kalveboderne samt småfugle i parken. Turleder: John Speich.

Sejersø lør. 7/2 kl. 7.40-ca. 13. Havnsø Havn (husk penge til færgen). Der er som regel godt med ænder, lappedykkere, alkefugle og måske lommer og havørn på sejlturen. Færgen returnerer efter bare 25 min. i havn på Sejersø. Fra Havnsø kører vi en tur til Stridsmølle og Skarresø for at se efter Havørn, Isfugl, Bjergvipstjert m.m. Her slutter vi ca. kl. 13. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Skovsneppe. Skovsneppen stikker sit følsomme næb i jorden, og kan den mærke en regnorm, er den i stand til kun at åbne den yderste del af næbbet og gribe fat om dyret. Mange trækgæster fra bl.a. Skandinavien raster i Danmark, og til tider kan store antal, kaldet sneppefald, ses i skoven. Foto: Johanna M. Hartmann.

Blå kærhøg. Den eneste af kærhøgene som vi også kan se om vinteren. Søger føde lavt flyvende over jorden, mest mus men den kan også tage småfugle. Hannen er smuk i lysegrå fjerdragt med sorte vingespidses, hunnen og ungfugle brunlige. Foto: John Larsen.

Køge Havn og Sydstrand lør. 7/2 kl. 10-13. P-pladsen ved havnen ca. 300m syd for S-stationen. Ud over havnens måger mulighed for vintergæster som lom, havlit, bjergand, alkefugle og småfugle som bjergpiber, skærpiber, gråsisken, snespurv og med lidt held enkeltbekkasin samt evt. overvintrende vadefugle. Turleder: Nikolaj Noel Christensen (tlf. 40 58 39 78).

Utterslev Mose søn. 8/2 kl. 9-12. Midt på Grønnemose Alle ved foderpladsen. Hvis mosen er isbelagt, er der som regel en våge, hvor der er en koncentration af ænder, gæs og andre søfugle. Småfugle som overtrækkende sanglærker er også en mulighed. Turleder: Nikolaj Noel Christensen (tlf. 40 58 39 78).

BUSTURE 2013

Skåne søn. 1/2. Afgang fra Sjælør Station kl. 8.30. På denne årets første vinter-ørnetur vil vi atter besøge de traditionelle gode områder med mulighed for havørn og kongeørn samt adskillige røde glenter. Vi ser også overvintrende musvåger, fjeldvåger samt blå kærhøg evt. vandrefalk. I skoven mulighed for grønspætte, sortspætte og evt. invasionsarter. Tilmelding sker ved at indbetale kr. 280 for voksne og kr. 140 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 10/1. Mrk. B1. Turledere: Jan Hjort Christensen og Rene Rantzau

Skåne lør. 28/2. Afgang Sjælør Station kl. 8. På denne forårstur vil vi atter besøge de traditionelle gode områder med mulighed for havørne, kongeørne og adskillige røde glenter. Mulighed for nord trækkende gæs, musvåger, fjeldvåger, spurvehøge samt blå kærhøg. I skoven mulighed for drosler, korsnæb og trommende spætte. Tilmelding sker ved at indbetale kr. 281 for voksne og kr. 141 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr.

4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 14/2. Mrk. B2. Turledere: Hans Harrestrup Andersen og Frands E. Jensen.

NØ-Skåne lør. 28/3. Afgang fra Sjælør Station kl. 7. Tranerne er begyndt at raste i nordøst Skåne i større antal (op til 2000). Vi vil besøge disse områder og håber på at opleve tranedansen. Efter dette besøges nogle af de fine rasteområder i nærheden f.eks. Hammarsjön og Østersøkysten ved Rävlanda Skytfelt samt den smukke dal i Degesberga. På disse lokaliteter har vi desuden mulighed for at se f.eks. vandstær, bjergvipstjert, rødtrum, de første fiskeørne, mange gæs og ænder samt havørn. Tilmelding sker ved at indbetale kr. 299 for voksne og kr. 254 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) senest 14/3. Mrk. B3. Turledere: Nikolaj Noel Christensen, Hans Meltofte og Rene Rantzau.

RESERVATERNE

Bemærk: Fugleværnsfonden arrangerer ture ved Gundsømagle Sø den første lørdag i hver måned kl. 9-12. Mødested: P-pladsen ved Østrup.

Gundsømagle Sø - skægmejseland lør. 6/12 kl. 10-13. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. Så længe søen er isfri, kan der ligge store flokke af troldeænder. Ligeledes kan man være heldig at se taffelænder på søen. I rørskoven er skægmejslerne forholdsvis nemme at få øje på, når de i alle døgnets lyse timer søger efter tagrørsfrø, så de kan overleve de kolde nætter. Turleder: Fugleværnsfondens frivillige arbejdsgruppe ved Gundsømagle Sø.

Kontakt: Jan Chr. Møllerup (tlf. 40 50 84 87/f.mollerup@mail.dk)
 Turledere: Elsebeth Gludsted, Jan Nielsen, Erik Larsen, Jesper Tendal.
 Læs det detaljerede program i "Grågåsen" eller under ture på
 www.dofkbh.dk

Ishøj Strand ons. 3/12 kl. 8-14. Parkeringspladsen ved museet Arken. Småtur. Vi forventer gæs, skalleslugere, ænder m.v. på turen ved engene, havnen og søerne.

Kystagerparken ons. 17/12 kl. 10-14. Åmarken Station. Juletur. Vi går en tur langs Kalveboderne og kigger efter måger, ænder og vinterfugle. Medbring gerne lidt godt til ganen og halsen.

Rådvad/Mølleåen ons. 7/1 kl. 9-15. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Vi håber på vandstær, isfugl og vintergæster i skoven. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz, som organiserer samkørsel (tlf. 36 70 51 78) senest 24/12.

Ud i det blå/Nordsjælland ons. 28/1 kl. 7-17. Bustur fra Ballerup Station (opsamling Lyngby Station). Vind og vejr afgør dagens lokaliteter. Vi håber på havfugle, gæs og rovfugle. Indbetal kr. 230,00 på vores bankkonto (reg.nr. 9541 konto 60072035) DOF København Seniorudvalget senest 7/1. Max 40 deltagere. Efter 14/1 kan du ringe på tlf. 40 50 84 87 og forhøre dig om evt. restpladser.

Roskilde Fjord ons. 11/2 kl. 8-14. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Vi ser efter havørn, ænder og småfugle. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz, som organiserer samkørsel (tlf. 36 70 51 78) senest 28/1.

Skåne tirs. 24/2 - tors. 26/2: Bustur fra Ballerup Station. Vi bor som sædvanlig på Skåne/Tranås vandrerhjem i dobbeltværelser med eget bad/toilet. Max 26 deltagere. Indbetal kr. 1900,00 på vores bankkonto (reg.nr. 9541 konto 60072035) DOF København Seniorudvalget senest 26/1. Prisen er incl. bus - 2 overnatninger - 2 x morgenmad - 2 x aftensmad. Frokost må du selv sørge for (indtages i felten). Mulighed for enkeltværelser mod en merpris på kr. 500,00.

Ud i det blå/Sydsjælland ons. 18/3 kl. 7-17. Bustur fra Ballerup Station (opsamling Solrød). Vind og vejr afgør dagens lokaliteter. Vi håber på havørn og fugle ved sø og å. Indbetal kr. 225,00 på vores bankkonto (reg.nr. 9541 konto 60072035) DOF København Seniorudvalget senest 25/2. Max 40 deltagere. Efter 4/3 kan du ringe på tlf. 40 50 84 87 og forhøre dig om evt. restpladser.

MØDER

Alle foredrag afholdes i Vanløse Kulturhus, Frode Jacobsens Plads 4, 2720 Vanløse. Tæt ved S-tog og Metro. Starttidspunkt kl. 11.30. Der serveres kaffe/the fra kl. 11.

Ghana v. Alex Rosendal ons. 10/12. De fleste af vores Afrika-trækkere er på kraftig tilbagegang. Vi ved ikke hvorfor og har derfor ønsket at finde ud af, om problemet skal findes i Danmark, på trækruten, eller i vinterkvarteret. DOF har derfor de sidste 5 år foretaget monitoring i Ghana. Alex Rosendal har fulgt projektet på tæt hånd og vil fortælle om projektet. Alex har endvidere været leder på en DOF-Travel tur til Ghana i 2013 og vil fortælle om turen, biotoperne og fuglene.

Fugle fra nær og fjern v/Bo Tureby ons. 14/1. Bo viser billeder og fortæller om sine fugleoplevelser.

Georgien v/Christian Rørdam ons. 18/2. Georgien, Europas oversete hjørne. Stadig flere opdager denne turistvenlige naturperle i Kaukasus med flere fuglearter, der ikke kan ses andre steder i Europa. Christian fortæller om de mange oplevelser landet byder på.

TURE

Betaling Betalinger for seniorture foregår udelukkende pr. bank (ved bankoverførsel reg. nr. 9541) 60072035 DOF-København, Seniorudvalget, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. Eventuel framelding til endagsbusture må finde sted senest onsdag ugen før turens afholdelse. Det indbetalte beløb returneres, fratrukket et ekspeditionsgebyr på kr. 50,-/pers. Bemærk: Vi sender ingen bekræftelse på endagssture. Du er på listen, hvis du ikke hører fra os. På flerdagsture sender vi bekræftelse på din tilmelding.

Rødstrubet lom. Den mindste lom herhjemme. Almindelig træk- og vintergæst som bruger de danske farvande som overvintrings- og fældningsområde, især langs Jyllands vestkyst. Den lever af fisk, især små torsk- og sildefisk, krebsdyr samt andre smådyr. Rødstrubet lom kan yngle efter to år, lægger to æg og får et kuld årligt.
 Foto: Torben Andersen.

TURE

Bemærk: Fugleværnsfonden arrangerer ture ved Gundsømagle Sø den første lørdag i hver måned kl. 9-12. Mødested: P-pladsen ved Østrup.

Bolund tirs. 18/11 kl. 10-12.30. Den store p-plads ved Bolund. Vandtæt fodtøj er nødvendigt. Turleder: John Andersen.

Ramsødalen – Ramsøen søn. 23/11 kl. 10-13. P-pladsen ud for vestenden af Ramsøen (Brordrupvej). Vi går en tur igennem Ramsødalen med vinterens småfugle og sikkert et par rovfugle. Vi afslutter med et kig ud over Ramsøen hvor der for det meste ligger en del rastende ænder. Turleder: Turleder: Bjarne Bo Jensen (e-mail: jensenab@mail.dk).

Stauings Ø man. 29/12 kl. 10-13. P-pladsen ved Jersie Strand (for enden af Parkvej). Med offentlig transport standser S-toget ved Jersie Strand. Vi går over broen til Stauings Ø og ned til sydenden. Stauings Ø er et rigtigt fint sted om vinteren med mange rastende ænder i strandsøerne, snespurv, gråsisken og bjergirisk i klitterne og langs stranden. Med lidt held dukker en havørn op måske mosehornugler, hvis der kommer nogle til landet. Turleder: Bjarne Bo Jensen (e-mail: jensenab@mail.dk).

Strandpromenaden i Jyllinge ved Snekkevej man. 29/12 kl. 10-12.30. Turleder: John Andersen.

Bognæs fre. 2/1 kl. 9-14. P-pladsen ved Bognæs. Nytårstur med garanti for nye årsarter. Turleder: Poul Holm.

Bolund tirs. 20/1 kl. 10-12.30. Den store p-plads. Vandtæt fodtøj er nødvendigt. Turleder: John Andersen.

MØDER

Oplevelser som skrivende feltornitolog tors. 8/1. Kl. 19. Det grønne Hus, Vestergade 3C Køge. Klaus Malling Olsen har været aktiv siden sidst i 60'erne, skrevet bøger og rejst verden tynd. Denne aften fortæller han om at sætte sig mål som at skrive "Rovfugle i felten" og bearbejde store bestemmelsesbøger, om passionen bag at udrede kærhøgens kendetegn og om at indsamle data i nære og fjerne dele af verden, ikke mindst Mellemøsten og Indien. I anden del er fokus på Sydamerika og de farvestrålende fugle på klodens mest artsrige kontinent, det hele krydret med anekdoter og tanker fra et langt liv i feltornitologiens tjeneste.

TURE

Køge Sydstrand søn. 23/11 kl. 12-15. P-plads lige syd for Hotel Hvide Hus. Vintervadefugle, såsom islandsk rødben, knortegæs, svømmeænder, dykænder og småfugle såsom bjergirisk og skærpiber. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Strøby Ladeplads søn. 28/12 kl. 10-13. P-pladsen (over for tidl. købmand) ved Vejs Ende, Strøby Ladeplads. Gåtur langs kysten og i Magleby Skov. Mulighed for bl.a. havlit, bjergand, lille skallesluger samt småfugle i skoven. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Gåsetur på Østsjælland søn. 25/1 kl. 8.30-16. Køge Station ved midlertidige P-plads bag kiosken. Vi kører efter gæs. Ring, hvis du ønsker plads/har plads i bil. Turledere Gitte og Allan Kruse (tlf. 42 45 42 19).

Ørnetur til Skåne lør. 7/2. Afgang med bus fra Ølby Station kl. 7.35 hjemkomst samme sted 18.30. På turen vil der være mulighed for at opleve havørne, kongeørne, røde glenter, masser af gæs m.m. ved de klassiske skånske fuglelokalteter som bl.a. Fyledalen, Sövdeshjön og Krankesjön. Tilmelding foretages ved senest d. 11/1 at indbetale 250 kr. pr. person på reg. nr. 2362 - konto nr. 6446478190 mærket med dit navn og "ørn" Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Ørnetur på Sydsjælland lør. 21/2 kl. 8-16. Køge Station. Alt efter held, vind og vejr bevæger vi os sydpå gennem den vestlige del af Sydsjælland. Vi fordeler os i privatbiler. Benzin deles mellem deltagerne i de enkelte biler. Turleder: Henning Skjelborg (tlf. 20 71 44 34).

Kvækerfinke. Den meget farvestrålende kvækerfinke yngler ikke, eller kun meget sjældent i Danmark, men ses i vinterhalvåret som trækgæst fra skovområderne i det nordlige Skandinavien. Nogle år kan der være mange millioner fugle i Danmark, og de æder især bog i bøgeskovene. Så store flokke kan få skovbunden til at se levende ud.
Foto: Albert Steen-Hansen.

Kom til Ørnens Dag landet over søndag d. 22/2

Søndag den 22/2 afholdes igen Ørnens Dag, og Dansk Ornitologisk Forenings dygtige og engagerede fuglefolk står i spidsen for arrangementer landet over, hvor hele Danmarks befolkning kan opleve det store vingesus. Sæt allerede kryds i kalenderen nu, og følg med i næste nummer af Fugle og Natur samt på dof.dk i det nye år, når der kommer mere information om dagen.

Agerhøne. Den lille hønsfugl kan om vinteren ses i flokke på op til 20 individer. Den trives bedst på ekstensivt dyrkede marker og kan lægge 24 æg, normalt dog ca. 16. Insekter udgør det første par uger kyllingernes føde, derefter er det frø og planter, som står på menuen. Agerhønen er en standfugl. Foto: Johanna M. Hartmann.

Gavekort til bidragydere til DOF's medier

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således:
  - a. 1 foto 100 kr.
  - b. 2-4 fotos 200 kr.
  - c. 5+ fotos 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

Limfjorden - Vejlerne

Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat. Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes billigt på dags- eller ugebasis. Tlf. 97 99 33 76. E-mail. lotte.lolk@mail.dk. www.limfjorden-vejlerne.dk

Tøndermarsken

Hyggelig Bed & Breakfast, Halmhus og Byhus udlejes i Tøndermarsken. Se mere på www.sovgodt8.dk eller kontakt os på 20475806.

Nationalpark Vadehavet

Nænsomt restaureret bondehus fra 1840 beliggende i Ballum Enge nær Vadehavet udlejes. Sæsonpriser. Se mere på www.sovgodt8.dk eller ring på 5329 9640.

WWF Walk With Jith tour operator

Nature, Bird & Photography

Tours in

Sri Lanka

Web

walkwithjith.com

E-mail

walkwithjith@hotmail.com

Malariafri safari til fugleforskeren Jørgen Rabøls sydafrikanske reservat

Gør som mange andre fuglefolk: tag med super-engagerede biologer på en anderledes og personlig safari til Sharkati i UNESCO Reservatet Waterberg i Limpopo. Max. 12 deltagere og kun 3 årlige ture. Fantastisk natur med over 300 fuglearter og masser af vilde dyr. Hyggelig lodge med gæstehuse, pool, frodig have. Netfangst, bushwalks, safaris, natur/fugleforedrag, fuglelister mm. Du må også gerne gå egne ture i reservatet. Endvidere mange ture til nationalparker, RAMSAR-område, townships, landsbyskole, meteoritkrater, World

Heritage Site mm. Medlem af Rejsegarantifonden. 12- og 15-dage all-inclusive: 17.990 og 22.990, nov. og feb. Turledere: biologer & medejere Jørgen Rabøl og Danna Borg, www.biotravel.dk, tlf.: 4585 8512/2484 9392.

På tur med DOF Travel

Fuglerejser med indhold

Se de mange tilbud på vores hjemmeside:

www.doftravel.dk

Fuglerejser over hele verden med kvalificerede og erfarne ledere

Dansk Ornitologisk Forening – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (10-16, fredag 10-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på girokonto 7 00 08 39
Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme girokonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 450,00
Ungdomsmedl. (u. 26 år)	kr. 225,00
Medlemmer:	kr. 310,00
Husstandsmedlemsskab:	kr. 599,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig fond stiftet af DOF. Fondens formål er at købe og drive fugle- og naturreservater og formidle viden og oplevelser fra disse reservater. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens girokonto 5 09 42 32 .
email: fvf@dof.dk . www.fuglevaernsfonden.dk

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus tlf: 3328 3838
Åbningstider: Man.-fre. kl. kl. 11-17:30, lørdag 10-14 . www.naturbutikken.dk

Bor du i
udlandet, kontakt
da venligst DOF for
nærmere oplysninger
om priser.

DU KAN FINDE VORES PRODUKTER
HOS EKSKLUSIVE SPECIALISTFORHANDLERE
OG ONLINE PÅ WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

EL-FAMILIEN *ET VISUELT* KLIMAKS

Dine øjne, som er omhyggeligt træned i at finde sjældne fuglearter, har allerede givet dig muligheden for at nyde mange pragtfulde udsigter. Men hvis du forbedrer dit skarpsyn ved hjælp af SWAROVISION-teknologi, får du det optimale ud af alle fugleoplevelser. EL-familien bringer langtrækkende optik op på et helt nyt niveau. Field Flattener-linserne i hver eneste kikkert sikrer perfekt skarphed fra kant til kant, og HD-optikken imponerer med fremragende, naturtro farver. Og takket være sit unikke greb ligger EL-kikkerten perfekt i dine hænder – uanset hvilken størrelse kikkert, du vælger. Få endnu mere ud af de særlige øjeblikke – med SWAROVSKI OPTIK.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK